

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของ

การศึกษาวิชาคติชนวิทยา (Folklore) เป็นวิชาการที่กำลังได้รับความนิยม
สนใจจากนักวิชาการ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วโลก โดยเฉพาะเพลงพื้นเมืองและการละเล่น
พื้นเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาคติชนวิทยานั้น ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยอย่างกว้างขวาง
ถึงนั้นการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นเมืองและการละเล่น
พื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์
- ตอนที่ 2 ศึกษารวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาคติชนวิทยา ทั้งในประเทศ
และต่างประเทศ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์

กู่หลาน มัลลิกะมาส กล่าวถึงประเภทของคตินาวบ้านดังนี้

1. ประเภทที่ไรถ้อยคำ (Verbal) ในประเภทนี้อาจแบ่งย่อยลงไปได้อีกดังนี้คือ

- ก. เพลงชาวบ้าน
- ข. นิทานชาวบ้าน
- ค. บทกวีนิพนธ์ อาจแบ่งย่อยเป็น

สุภาษิต

คำไหวพริบ

คำกล่าวในการทำขวัญ ทำพิธีต่าง ๆ

สำนวนพูด

- ง. คำท่าย (อะไรเอ๋ย)
- จ. ความเชื่อ โชคกลาง
- ฉ. ภาษาท้องถิ่น
- ช. เพลงเด็ก ซึ่งอาจแยกย่อยออกได้ดังนี้

- เพลงกล่อมเด็ก
- เพลงปลอบเด็ก
- เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก

2. ประเภทที่ไม่ใช่ถ้อยคำ (Non-Verbal) แยกเป็น

- ก. ศิลปะชาวบ้าน คือการประดิษฐ์ทำสิ่งของต่าง ๆ ให้สวยงาม
- ข. สถาปัตยกรรมชาวบ้าน ได้แก่การสร้างอาคารแบบต่าง ๆ
- ค. งานฝีมือชาวบ้าน

3. ประเภทผสม เป็นการผสมระหว่าง 2 ประเภทแรก แยกออกได้ดังนี้

- ก. ระบายชาวบ้าน มีการรำ ประสมการร้อง และดนตรี เช่น รำวง เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย
- ข. การละเล่นของเด็ก มีทั้งการเล่นและบทเพลงประกอบ เช่น เพลงร้องเวลาเล่นชิงช้า
- ค. ละครชาวบ้าน เช่น มโนราห์ ละครชาตรี
- ง. ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่น รื่นเริง การทำบุญตามโอกาสต่าง ๆ ที่ทำกันในชุมชน เช่น ดอยกระทง งานสงกรานต์ ทรุษเทศน์มหาชาติ ประเพณีแข่งงาน งานศพ ทำขวัญเด็ก พิธีบายศรีสู่ขวัญสู่ขวัญ ฯลฯ¹

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส, คีตกรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2509), หน้า 3.

มนตรี ตราโมท ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นเมือง ลักษณะของเพลงพื้นเมือง และเนื้อหาของเพลงพื้นเมืองไว้ว่า

เพลงพื้นเมือง หมายถึง เพลงชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็ ประดิษฐ์แบบแผนการร้องเพลงไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดที่เปลี่ยนแปลงต่างกันไป เพลงแบบนี้มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาล หรืองานที่มีการชุมนุมกันในชุมชนมากรวม รื่นเริงกันชั่วครั้งชั่วคราว เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และในการลงแขกเอาแรงกัน ในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น และเนื้อหาของเพลงที่ร้องกันไม่ว่าทำนองเพลงชนิดใด จะมีอยู่อย่างเดียวกันคือ เรื่องว่า บุชาย เกี่ยวผู้หญิง สิ่งสำคัญในการร้องก็อยู่ที่ผู้ร้องคิดคนกลอนสด ร้องแก้กันด้วยปฏิภาณ อันทำให้เกิดรสสนุกทั้งสองฝ่าย¹

Collier's Encyclopedia กล่าวถึงลักษณะของเพลงพื้นเมือง ว่า "ลักษณะการร้องเพลงพื้นเมืองนั้นจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จากยุคหนึ่งไปเป็นยุคหนึ่ง หรือจากนักร้องคนหนึ่งไปสู่ที่ร้องอีกคนหนึ่ง เพราะเพลงพื้นเมืองไม่ว่าเพลงใดจะไม่มี กฎระเบียบอะไรตายตัว นักร้องแต่ละคนก็ร้องไปตามสไตล์ของตนเอง เขาอาจจะเปลี่ยน เนื้อร้องและทำนองบ้างเล็กน้อยก็ได้"²

¹ มนตรี ตราโมท , การละเล่นของไทย (กรุงเทพมหานคร : กองการสังคีต กรมศิลปากร , 2497), หน้า 50 - 51.

² Collier's Encyclopedia. (Canada: P.P. Collier & Son Ltd., 1963): pp. 129 - 134.

จากหนังสือเล่มเดียวกันนี้ได้อีกว่าถึง เพลงกล่อมเด็ก (Lullabies) ว่า "เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่แม่กอดให้ลูกหลับ ซึ่งเนื้อหาของเพลงนั้น อาจจะเกี่ยวกับอะไรก็ได้ เพลงบางเพลงอาจบรรยายถึงชีวิตที่เป็นทุกข์หรืออาจเป็นเพราะความกังวลของแม่ที่มีต่อชีวิตในอนาคตของลูกก็ได้"¹

จากรุวรรณ ธรรมวัตร ได้อีกว่าถึงการละเล่นพื้นเมืองว่า "การละเล่นพื้นเมืองเป็นคติชาวบ้านประเภทหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความบันเทิงใจแก่ตน"²

สิทธา พิณีภูวคณ และประทีป วาทิกทินกร ได้อีกว่าถึง บทเพลงในฐานะที่เป็นบทรอยกรองว่า

การใช้บทรอยกรองในการขับร้องเพลงนั้น เป็นสิ่งที่ทันสมัยอยู่เสมอในทุกชาติทุกประเทศทั่วโลก นับตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน ทุกชาติจะมีชื่อเรียกบทรอยกรองที่ใช้ร้องเพลงมากมาย เช่น เรียกว่า บทสดุด (hymn) บทสดุดีต่าง ๆ รวมทั้งสดุดีสิ่งเวทย์กล่อมราง บัลเลด ฮอ แอว บทกล่อมเด็ก แห่ เเห่ ร้องเรือ เป็นต้น บทเพลงที่แต่งเป็นร้อยแก้วนั้นหายากมาก เพราะไม่มีใครนิยม คำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ ร้อยบทเพลงของไทยที่ไพเราะเพราะพริ้งและยังยืนนานมาแต่โบราณนั้นมีมากมาย

¹ Collier's Encyclopedia,

² จารุวรรณ ธรรมวัตร, คติชาวบ้านอีสาน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา, [ม.ป.ป.] , หน้า 119.

บทร้อยกรองเพื่อใช้ในการขับร้องนี้ มีประโยชน์มากในชีวิตประจำวัน เพราะก่อให้เกิดความเบิกบาน สราญใจ และช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดได้เป็นอย่างดี เป็นร้อยกรองที่มีคุณค่าทางบันเทิงเริงรมย์¹

ลักษณะทั่วไปของภาษาเขมรจังหวัดสุรินทร์

ทะฉนัน จันทรุพนันท์ กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของภาษาเขมรสุรินทร์ว่า

ภาษาเขมรสุรินทร์ เป็นภาษาที่ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ มีแค่ทำนองเสียง (intonation) คำในภาษาเขมรส่วนมากเป็นคำพยางค์เดี่ยว คำที่มีหลายพยางค์ อาจเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต ลักษณะของภาษามีคำเติมหน้า (prefix) และคำเติมกลาง (infix) ทำให้เกิดเสียงพยัญชนะต้นควบเป็นจำนวนมาก และเกิดคำสองพยางค์ขึ้น

พยัญชนะที่ใช้ในภาษาเขมรสุรินทร์ มีพยัญชนะเดี่ยว ๓๑ เสียง ส่วนเสียงพยัญชนะทายเป็น ๑๑ เสียง

¹ สิทธา พิณจกวด และประทีป วาทิกทินกร , ร้อยกรอง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์ , 251๐) , หน้า 11.

แผนภูมิ

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	ปุ่มเหงือก คอเพดานแข็ง	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก ไม่ก้องไม่พ่นลม	p - p	t - t			k-	? - ?
เสียงกัก ไม่ก้อง พ่นลม	ph-	th-			kh-	
เสียงกัก ก้อง	b-	d-				
เสียงกึ่งเสียดสี ไม่พ่นลม			tʃ--tʃ			
เสียงกึ่งเสียดสี พ่นลม			tʃh-			
เสียงนาสิก	m - m	n - n		ŋ- -ŋ	ŋ- -ŋ	
เสียงข้างลิ้น		l- -l				
เสียงลิ้นร่ว		r- r				
เสียงเสียดสี		s-				h
เสียงกึ่งสระ	w- (-w)			j-(-j)		

รายละเอียดเพิ่มเติม

1. เสียงกึ่งเสียดสี และเสียงเสียดสีทั้งหมดเป็นเสียงไม่ก้อง
2. เสียงนาสิก เสียงข้างลิ้น เสียงลิ้นรัวและเสียงกึ่งสระ ทั้งหมดเป็นเสียงก้อง
3. เสียงกัก-ก้อง (b- และ d-) ในคำ ๆ เดียวกันบางครั้งออกเสียงเป็นเสียงกัก - ก้องธรรมดา (voiced stops) บางครั้งออกเสียงเป็นเสียงกัก - ก้องชนิดของไซกระแสดมทั้งเข้าและออกในขณะที่เส้นเสียงสั้น (implosives) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาพูดเน้นคำ
4. **tc** เป็นเสียงที่เกิดจากลิ้นส่วนที่อยู่ระหว่างปลายลิ้นกับลิ้นตอนกลาง (blade หรือ lamino) กับบริเวณปุ่มเหงือกต่อเพดานแข็ง เมื่ออยู่เป็นพยัญชนะต้นจะเป็นเสียงกึ่งเสียดสี แต่เมื่ออยู่เป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นเสียงกัก
5. **k** ไม่ปรากฏท้ายคำเลย

พยัญชนะต้น เคี้ยว 21 เสียง

	สัทอักษรสากล	สัทอักษรไทย	หมายเหตุ
1.	p	ป	
2.	ph	พ	
3.	b	บ	
4.	m	ม	
5.	w	ว	
6.	t	ต	
7.	th	ท	
8.	d	ด	
9.	n	น	
10.	l	ล	
11.	r	ร	
12.	s	ซ	005153
13.	tʃ	จ	
14.	tʃh	ช	
15.	ɲ	ญ	
16.	j	ย	
17.	k	ก	
18.	kh	ค	
19.	ŋ	ง	
20.	ʔ	อ	ถ้าเป็นพยัญชนะท้ายใช้ ๕
21.	h	ฮ	

ลำดับพยัญชนะ ท้าย

	สัทอักษรสากล	สัทอักษรไทย	หมายเหตุ
1.	p	ป	
2.	m	ม	
3.	t	ต	
4.	n	น	
5.	l	ล	
6.	r	ร	
7.	tʃ	จ	
8.	ɲ	ญ	
9.	ŋ	ง	
10.	ʔ	๑	ถ้าเป็นพยัญชนะต้นใช้ อ.
11.	h	ฮ	

พยัญชนะควบกล้ำ (Consonant clusters)

พยัญชนะควบกล้ำในภาษาเขมรเกิดขึ้นเฉพาะต้นพยางค์เท่านั้น แบ่งเป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ 2 พวกคือ

2.1 พยัญชนะควบกล้ำแท้ พยัญชนะเสียงแรกจะเป็นเสียงกัก และพยัญชนะที่สองจะเป็นเสียง l หรือ r ในการออกเสียงจะไม่มีลักษณะของเสียงสระแทรกระหว่างเสียงพยัญชนะทั้งสอง ในภาษาเขมรพยัญชนะควบกล้ำแท้มี 9 คู่คือ pl (ปล), pr (ปร), phl (พล), bl (บล), br (บร), tr (ตร), kl (กล), kr (กร) และ khl (คล) ส่วนพยัญชนะควบกล้ำคู่อื่นถึงแม้จะมีเสียงพยัญชนะเสียงแรกเป็นพยัญชนะเสียงกัก และพยัญชนะเสียงที่สองเป็น l หรือ r ก็ไม่ถือว่าเป็นพยัญชนะควบกล้ำแท้

2.2 พยัญชนะควบกล้ำไม่แท้ แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

2.2.1 พยัญชนะควบกล้ำ ที่มีลักษณะของเสียงสระลดเสียง [๑]
(สระที่ออกเสียงเบาและสั้นมาก) แทรกอยู่ระหว่างพยัญชนะทั้งสอง เช่น

ʈruu	ออกเสียงเป็น	[ʈ ^ə ruu]	หญู
lhuu	"	[l ^ə huu]	โลง (เคียน)

2.2.2 พยัญชนะที่มีเสียงควบกล้ำเสียงแรกเป็นเสียงนาสิก (m, n, ɲ, ŋ) ถ้ามี m เป็นพยัญชนะแรกตามด้วย p m จะออกเสียงเหมือนเป็นหนึ่งพยางค์ โดยไม่มีเสียงสระ (syllabic nasal) ถ้า m ตามด้วย m จะออกเสียงในลักษณะที่มีเสียงสระ **๑** ลครูปแทรกอยู่ ยกเว้นในสามคำ คือ [m m ə m] "นกเคาแมว" [mm ə l] "เกลือ" และ [mm ə l] "ตัวต่อ" ซึ่ง m แรกจะออกเสียงเหมือนเป็นหนึ่งพยางค์ โดยไม่มีเสียงสระ ถ้า m ตามด้วยเสียงพยัญชนะอื่นที่ไม่ใช่ p หรือ m จะออกเสียงในแบบที่มี [๑] ลดเสียงแทรกอยู่ ส่วน n, ɲ และ ŋ มักจะควบกล้ำกับพยัญชนะที่เกิดจากฐานกรณ์เดียวกัน และออกเสียงเหมือนเป็นหนึ่งพยางค์ โดยไม่มีเสียงสระ เช่น

mp ru	ออกเสียงเป็น	mpru	"ออย"
mm ə l	"	m, m ə l	"เกลือ"

หมายเหตุ [,] หมายถึงพยัญชนะที่ออกเสียงแบบพยางค์โดยไม่มีสระ (Syllabic consonant)

คำพยางค์เดียว ที่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำขึ้นต้นด้วยเสียงนาสิกอาจกลายมาจากคำสองพยางค์ได้ เช่น

ʈan-ree	กลายเป็น	nree	ออกเสียงเป็น	[n ^ə ree]	"สาก"
---------	----------	------	--------------	----------------------	-------

พยัญชนะควบกล้ำสามเสียงในภาษาเขมรมีน้อย พยัญชนะเสียงที่สามจะเป็น
 l หรือ r ยกเว้นในคำว่า t r b **aa** ซึ่งออกเสียงเป็น [t r^a b a a]
 หมายถึงหน่วยนับใบพลู คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำสามเสียงนี้อาจกลายมาจากคำสองพยางค์
 ได้ เช่น

kan - trai กลายเป็น ktrai ออกเสียงเป็น [k^atra i]
 "กรรไกร"

สระเขมร

1. สระแท้ในภาษาเขมรมีลักษณะเสียงสั้นหรือยาว เป็นเสียงสำคัญของภาษา
 ทั้งหมดมี 14 คู่ ตามแผนภูมิดังนี้

	หน้า	หลัง	
สูง	i , ii	w , ww	u , uu
กึ่งสูง	ɿ , ɿɿ	ʷ , ʷʷ	ɯ , ɯɯ
กลาง	e , ee	ə , əə	o , oo
กึ่งต่ำ	ɛ , ɛɛ	ʌ , ʌʌ	ɔ , ɔɔ
ต่ำ	a , aa		ɑ , ɑɑ

สระประสม

สระประสมสองเสียงแบ่งได้เป็น 3 พวก พวกที่หนึ่งจะประสมกับ i
พวกที่สองประสมกับ u และพวกที่ 3 ประสมกับ a ดังแผนภูมิต่อไปนี้

		ui	iu
	ยยี	ดดิ	แอ ออ
e	ออี	ออี	eu, eeu ออ
เ	เอี, เออี	เวอี	เเออ เอ
อ	ออ, ออ	ดอ	ออ, ออ

สระประสมสามเสียงมี เออี, เออี และ เออ คำกับสระเขมร
สัทอักษรไทยสำหรับเสียงสระบางเสียงไร้อักษรสองลักษณะ เครื่องหมายจุติใต้สระ
ใคหมายความว่า ลักษณะของเสียงใกล้เคียงกับเสียงสระนั้น แต่ระดับสั้นกว่า

	สัทอักษรสากล	สัทอักษรไทย	หมายเหตุ
1.	i	ไ	
2.	ii	ไ	
3.	ุ	ไ	
4.	ู	ไ	
5.	ๅ	เ-ะ	เมื่อมี ๅ เป็นพยัญชนะท้าย
		เ-	เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
6.	ee	เ	
7.	เ	แ-ะ	เมื่อมี ๅ เป็นพยัญชนะท้าย
		แ-	เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
8.	เเ	แ-	

	ศัพท์กษรสากล	ศัพท์กษรไทย	หมายเหตุ
9.	๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
10.	๑๑	เ-็	
11.	พ	เ-ะ เ-็	
12.	พพ	เ-ะ เ-็	
13.	ร	เ-ะ เ-็	
14.	รร	เ-ะ เ-็	
15.	๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
16.	๑๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้ายหรือไม่มี เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
17.	๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
18.	๑๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้ายหรือไม่มี เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
19.	๒	เ-ะ เ-็	
20.	๒๒	เ-ะ เ-็	
21.	๓	เ-ะ เ-็	
22.	๓๓	เ-ะ เ-็	
23.	๐	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
24.	๐๐	เ-ะ	
25.	๑	เ-ะ เ-็	เมื่อมี ๑ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น

	ศัพท์อักษรสากล	ศัพท์อักษรไทย	หมายเหตุ
26.	วว	-อ	
27.	๑	เ-อะ	เมื่อมี ๖ เป็นพยัญชนะท้าย
		-อ	เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
28.	๑๑	-อ	
29.	ei	เ-ย	
30.	๕i	แ-ย	
31.	๑i	-ย	
32.	๑๑i	-าย	
33.	๕๕i	-ย	
34.	๑๑i	เ-ย	
35.	Λi	เ-ย	
36.	ΛΛi	เ-ย	
37.	ui	-ย	
38.	๑๑i	-ย	
39.	๑i	เ-ย	
40.	ววิ	-อย	
41.	๑๑i	-อย	
42.	iu	เ-ว	
43.	๑๑	เ-ว	
44.	eu	เ-ว	
45.	eeu	เ-ว	
46.	๕๕u	แ-ว	
47.	๑u	เ-ว	

	สัทอักษรสากล	สัทอักษรไทย	หมายเหตุ
48.	au	-า	
49.	ɔu	เ้า	
50.	ou	เ้า	
51.	ʌu	เ้า	
52.	ia	เ้ายะ เ้าย	เมื่อมี ๘ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
53.	ia	เ้าย	
54.	wa	เ้าะ เ้า	เมื่อมี ๘ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
55.	wa	เ้า	
56.	ua	เ้าะ	เมื่อมี ๘ เป็นพยัญชนะท้าย
57.	ua	เ้า -า	เมื่อมี ๘ เป็นพยัญชนะท้าย เมื่อมีพยัญชนะท้ายอื่น
58.	iai	เ้ายย	
59.	uai	-วย	
60.	iau	เ้ายว	

ทำนองเสียง (Intonation)

ทำนองเสียงในภาษาเขมร (สุรินทร์) มักจะแตกต่างกันในพยางค์สุดท้ายของแต่ละวลีหรือประโยค ทำนองเสียงแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ

1. ทำนองเสียงขึ้นตอนท้าย จะใช้กับประโยคคำถามชนิดที่คำตอบจะเป็นแบบตอบรับหรือปฏิเสธ
 2. ทำนองเสียงตกตอนท้าย จะใช้กับประโยคคำถามซึ่งมีค่าแสดงความเป็นคำถาม เช่น ใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร หรือจะใช้กับประโยคที่ไม่ใช่คำถามทั่วไป ยกเว้นประโยคคำสั่ง
 3. ทำนองเสียงขึ้นและตกตอนท้าย จะใช้กับประโยคซึ่งเป็นคำสั่ง
- ประโยคในภาษาเขมร (สุรินทร์) มักจะละประธานของประโยคไว้ในฐานะที่เข้าใจเช่นเดียวกับภาษาไทย¹

สำหรับการรวบรวมศึกษาเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะภาษา วัฒนธรรม แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นเมือง และการละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนศึกษาคนควาจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประมวลได้ดังนี้

เพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์

กันตรึม (Kan - trwm) เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่นำเอาจังหวะตีโทนโจ๊ะ-กะ-กรึม-กรึม มาเป็นชื่อวงดนตรีเรียกว่า "กันตรึม" ซึ่งหมายถึงโทนนั่นเอง และทำนองเพลงของวงกันตรึม เป็นแม่บทของเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองอื่น ๆ ของจังหวัดสุรินทร์ด้วย

¹ ทะณัน จันทรุพันธุ์ และชาติชาย พรหมจักรินทร์, พจนานุกรมเขมร (สุรินทร์)-ไทย-อังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2521) หน้า 5-24.

การเล่นกันครีมนิยมเล่นในงานมงคลต่าง ๆ เช่นงานแต่งงาน โขนจุก
บวชนาค หรืองานเทศกาลต่าง ๆ ในสมัยโบราณนั้น งานแต่งงานจะคองมีวงกันครีมน
เล่นกล่อมหอนจนถือกันเป็นประเพณี

เครื่องดนตรีมี โทน 1 คู่ , ปี่อ้อ 1 เล้า , ปี่มดัย(ปี่ใน) 1 เล้า,
ฉิ่ง 1 คู่ , กรับ 1 คู่ , ฉาบ 1 คู่

ผู้เล่นโดยทั่วไปมี 4 คน จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นชาย ส่วน
ผู้หญิงร้องเล่นควงก็มีหน้าที่ร้องและรำไปตามจังหวะเพลง

การแต่งกาย แต่งตามสบาย หากจะแต่งตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นก็ได้
เช่น ผู้ชายใส่เสื้อคอกลม นุ่งผ้าโจงกระเบน ผาขาวม้าคาดเอว ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าฉิ้นใส่
เสื้อรัดรูปแขนกระบอก

ทำนองและจังหวะเพลงมีหลายทำนองแบ่งเป็น

1. ทำนองและจังหวะ เพื่อเล่นบทไหว้ครู มีทำนองเพลงชวาวจุมเวือต
ชเรี้ยชเคีร ชเรี้ยชเคิง กัมปรอช
2. ทำนองและจังหวะใช้บรรเลงเข้าขบวนแห่ในงานพิธีต่าง ๆ มีทำนอง
เพลงรั่มพาย ตรีอุมคุม อันของชแณญู เกาะ เป็ อนเปง อี้เก็ค เกาะ กรอ
ออ ยุม พนมชวีรวจ
3. ทำนองและจังหวะบรรเลงบนเวทีแสดงหรือบรรเลงในโรงปราสาท
เรียกว่าทำนองบทเบิกเถล็ด มีทำนองกันเตรย โมเวยงุทกั คเมามาแม บทอายัยต่าง ๆ
เช่น อายัยลัมแม อายัยพิมพวง อายัยกลาย อายัยชารย้ง อายัยจัต อายัยทเม็ย
ฉักรวา อมตุ ฑูจ อมตุ ทม รั่มเปย กันจัญเจ ปรการันเจ กโนปคิงต้อง
นอรแวกกลาย มงกวลจ็องคัย โอลเลย์ จันตี พันอง จองนารี ธวงจัมปา ทำนอง
เรือมอันเร ทำนองเรือมม้าวต

ในปัจจุบันนี้ งานศพของผู้มีฐานะระดับกลางก็มักนำวงกันครีมนไปบรรเลง
ทำนองเพลงที่เล่นเป็นทำนองเต้าโกก

อนึ่งก่อนที่วงกันตรึมจะบรรเลงไม่วางงานใด ๆ ต้องมีการไหว้ครู อุปกรรม
ประกอบการไหว้ครูมี

1. เงินเหรียญ 6 สลึง กับอีก 20 บาท
2. ผาขาว 1 ผืน
3. กล้วย 1 คู่ เทียน 1 คู่
4. กรวยดอกไม้ 5 กรวย
5. ขาวสาร 1 ถ้วย ใบพญ 2 ใบ วางบนขาวสารกับเหรียญสลึง 1 เหรียญ
6. อาหารคาว มีหัวหมู หรือไก่ต้มทั้งตัว 1 ตัว หรือเนื้อไก่ เนื้อหมู เนื้อปลาก
เนื้อวัว อย่างใดอย่างหนึ่ง 1 ถ้วย
7. ขาวสุก 2 ถ้วย
8. บุหรี่ 5 มวน
9. หมากพลู 5 คำ
10. เหล้า 1 ขวด หรือ 2 ขวดใหญ่
11. แป้งหอม ขมิ้นผง น้ำมัน น้ำอบ น้ำหอม
12. ถาด จาน ชันน้ำ พาน แก้วน้ำ
13. ผลไม้ต่าง ๆ ขนมหวานต่าง ๆ 1

¹ บิน คีสม , "บันทึกเพลงพื้นเมือง และการละเล่นพื้นเมือง." สุรินทร์ :
หมู่บ้านคงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง (บันทึกส่วนตัว)

นายบิน คีสม เป็นผู้ชำนาญเพลงพื้นเมือง การละเล่นพื้นเมืองและดนตรี
พื้นเมือง เป็นผู้ถ่ายทอดเพลง จังหวะดนตรี และฝึกซ้อมให้กับคณะกันตรึม บ้านคงมัน
ปัจจุบันเป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคกตาพรหม ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ตุ้มโมง (Tum - mong) ตุ้มโมงเป็นดนตรีพื้นเมืองที่ไชยบรรเลงในงานศพโดยเฉพาะ

เครื่องดนตรีมี ซอหุ่ย 1 ใบ เป็นเครื่องดนตรีนำ ชาวสุรินทร์ถือว่าเสียงของซอหุ่ยเป็นเสียงความเศร้า อับมงคล ในเรื่องของการตายนั้นจะต้องใช้เสียงซอหุ่ยเพื่อบอกให้เพื่อนบ้านรู้และถือว่า เสียงอันเยือกเย็นของซอหุ่ยนั้นอาจเป็นพาหนะนำดวงวิญญาณของผู้ตายขึ้นไปสู่สวรรค์ การที่ซอหุ่ยจะตีเป็นระยะยาวนาน นอกจากนั้นมีกลองเพลขนาดใหญ่ 1 ใบ ปี่ไฉน 1 เล่า ถ้าหาปี่ไฉนไม่ได้ก็เอาปี่อ้อแทน และมีซอวง 1 วง

ผู้เล่น ปกติมี 4. คน คือคนที่ซอหุ่ยและกลองเพล 1 คน คนเป่าปี่ 1 คน
ซอวง 1 วง และคนร้อง 1 คน

การแต่งกาย แต่งตามสบาย ตามธรรมเนียมนิยมไปงานศพของไทย

ทำนองเพลงบรรเลงแบ่งเป็น

1. ทำนองและจังหวะเพื่อเล่นบทไหว้ครู นิยมเล่นทำนองชวาวจุมเวือก เป็นต้น
2. ทำนองเพลงที่ไชยบรรเลงทั่วไป มีทำนอง เซีย ยุม (See - jum) แปลว่านกลแสดกรอง หรือ ชเว ยุม แปลว่า ร้องไห้คร่ำครวญ , ทำนองกัมปรอศ , ทำนองโอดระแลย , ทำนองจันตี , ทำนองพ็อง , ทำนองจองนารี , ทำนองฮวงจัมปา เป็นต้น

ทำนองการขับร้องประกอบด้วยวงตุ้มโมง ขับร้องแบบเดียวกันกับเพลงกันตรึม¹

¹ กมล เกตุศิริ , "เมืองสุรินทร์," ที่ระลึกสมาคมชาวสุรินทร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การรถไฟ , 2505) , หน้า 50 - 52.

จริญ ชันตุจ (tɔrɯŋ - san-tuutɔ) แปลว่า ร้องทกเบ็ด เป็นการร้อง
เล่นในงานเทศกาลต่าง ๆ หรืองานบวชนาค ซึ่งส่วนมากจะจัดในลานวัด หมู่ ๆ ที่มา
ร่วมงานจะรวมกันเป็นกลุ่มและหาคันเบ็ดมา 1 อัน เขี้ยวที่ปลายคันเบ็ดนั้นใช้ขมม ขาวขม
ผลไม้ ผูกเป็นพวง วิธีการทกเบ็ดนั้น ที่ใหม่มีกลุ่มหญิงสาวนั่งรวมกันอยู่ กลุ่มหนุ่ม ๆ
ก็จะพากันร้องรำทำเพลง แลวกหยอนเบ็ดให้เหยื่อไปลอยอยู่ตรงหน้าสาวคนเฒ่าบางคนโน้น
บ้าง ผู้ที่ถือคันเบ็ดเป็นผู้ร้องเพลงเอง ชอบสาวคนไหนเหยื่อก็ไปลอยอยู่ตรงหน้าคนนั้น
หากสาวรับเหยื่อไปก็แสดงว่ารับรัก หลังจากเสร็จงานแล้ว ฝ่ายหนุ่มก็จะส่งผู้ใหญ่ไป
สู่ขอต่อไป ¹

เวือมทรท (rwam - trot) แปลว่า รำทฤษ เล่นกันในยุคสงคราม
เครื่องดนตรี มีโทน 1 คู่ เป็นเครื่องดนตรีหลัก นอกนั้นมี กนแซร์ คือเครื่อง
ดนตรีให้จังหวะและมีขอ 1 คัน ขลุ่ย 1 เล้า กรับ 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่
ผู้เล่นไมกำหนดมีทั้งหญิงและชาย
การแต่งกาย แต่งตามสบายจะแต่งให้สวยงามหรือตลกก็ได้ ในวงรำนั้นมี
หัวหน้ากลอนเป็นผู้นำร้องจะจำบทเก่า ๆ หรือแต่งเองก็ได้ เนื้อร้องส่วนใหญ่เป็นบทอวยพร
เจ้าของบ้านในวันขึ้นปีใหม่ของไทย ต่อจากนั้นก็เป็นที่ชมเชยยกย่องเจ้าของบ้านหรือบท
เกี่ยวพาราดี ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในคณะรำทฤษก็คือ หัวหน้าทฤษ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความนับถือ
ของคนในหมู่บ้าน จะเป็นผู้พาคณะรำทฤษไปตามบ้านเรือนในหมู่บ้าน เมื่อไปถึงบ้านใดก็
ได้รับเชิญขึ้นบ้าน เจ้าของบ้านก็ต้อนรับตามธรรมเนียม ในโอกาสนี้หัวหน้าทฤษก็จะขอให้
เจ้าของบ้านช่วยบริจาคเงินทอง สิ่งของนำไปบำรุงวัด หรือสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน
ต่อไป ส่วนคณะรำทฤษนั้นจะร้องว่าอยู่ที่ลานบ้านจนกว่าหัวหน้าทฤษจะลาเจ้าของบ้าน
เดินทางไปบ้านอื่นต่อไป

เมื่อร้องรำไปทั่วหมู่บ้าน หรือกำหนดไว้แล้วอาจเป็นวันหนึ่ง หรือหลายวันก็ได้
หัวหน้าทฤษก็จะนำสิ่งของ เงินทองที่ชาวบ้านบริจาค ให้ผู้หลักผู้ใหญ่หรือถวายเจ้าอาวาส
ให้นำไปทำเพื่อสาธารณประโยชน์ต่อไป ²

¹ ถ่มด เกตุศิริ, "เมืองสุรินทร์", หน้า 58.

² ปิ่น ก็สม, "บันทึกเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมือง" (บันทึกส่วนตัว)

จริญ นอรแกว (tgrun-noo-ra-kɛɛ u) เป็นการเล่นโต้ตอบกัน
ระหว่างชายกับหญิง โดยอาศัยความชำนาญของแต่ละฝ่ายมาโต้ตอบกัน ซึ่งแต่ละฝ่ายมี
พอเพลงแม่เพลงรองนำ และมีลูกคู่รองตาม ทอจากนั้นชายหญิงแต่ละฝ่ายจึงร้องโต้ตอบ
กันเป็นคู่ ๆ คำร้องส่วนใหญ่เป็นคำสุภาพไมหยาบโลน

วิธีเล่นนอรแกว ผู้เล่นเขาแถวสองแถว หันหน้าเข้าหากัน ฝ่ายชายจะเป็น
ฝ่ายเริ่มก่อน เป็นการร้องว่าแกบนเป็นกลอนสด

วิธีร้อง ลูกคู่จะร้องก่อน หนึ่งหรือสองเที่ยวว่า "แกวเอย เอย นอร แกว
แกวซันเอย" เมื่อลูกคู่ร้องจบ พอเพลงและแม่เพลงก็ขึ้นตนบทกลอน เมื่อร้องจบลูกคู่รับ
อีกหนึ่งเที่ยว อีกฝ่ายก็โต้ตอบสลับกันไป¹

ปัจจุบัน การเล่นนอรแกวชมเขาลงไปมาก เรียกว่าเกือบสูญหายไปจากความ
ทรงจำของคนรุ่นใหม่แล้ว

จริญป้งนา (tgrun - pen - naa) หรือป่างนา หรือแกวฟ้า เล่น
คล้ายกันกับจริญนอรแกว ทั้งวิธีร้องวิธีเล่น แต่จังหวะเร็วกว่าและแต่ละวรรคเพลงมีสร้อย
เพลงเขาแทรก

วิธีร้อง ลูกคู่จะร้องขึ้นก่อน หนึ่งเที่ยวว่า "แกว แกวฟ้า เอยนาแกวเอย
เออเออเอย" แล้วทอจากนั้น พอเพลงแม่เพลงจึงจะร้อง เมื่อจบวรรคหนึ่งแล้วจะมี
สร้อยแทรกว่า

เออวาป่างนากัเมนเฮย

เออณะเออานากัเมนเฮย

ระมงป้งบั้งกัเมนเฮย

ตระเบียงแคลทากัยรุกเฮย

กระบมแคลทามานกัยเฮย²

¹ ปัน คีสม , "บันทึกเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมือง"

² เรืองเคียวกัน

จรีญกันทรอบกัย (tɕrup-kan-troop-kai) เป็นการ เล่นจรีญ
 คนเดียว ไม่มีคนตรีเป็นแบบแผน ส่วนใหญ่ใช้วิธีคมมือหรือสีซอ เป็นการจรีญแบบตลก ๆ
 เป็นกลอนสดที่ไร้ปฏิภาณอย่างมาก จรีญกันทรอบกัย จะจรีญในชบวนแห่ต่าง ๆ เช่น
 แห่กรีน แห่นาค เป็นต้น เรื่องที่จรีญส่วนใหญ่เป็นการกล่าวชมหรือกำหนดสิ่งทัพบเห็น
 ในขณะนั้น เช่น ถ้าพบเด็กกว่าเด็ก พบผู้หญิงก็เกี้ยวผู้หญิง เป็นต้น

จรีญตรัว (tɕrup - truaa) ตรัว แปลว่า ซอ เป็นการร้องโต้ตอบกัน
 2 คน อาจจะได้ตามเป็นนิทาน , ประวัติสถานที่ต่าง ๆ โดยมีเครื่องดนตรีคือซอ
 ประกอบคำ จรีญมีลักษณะคล้าย "ลำ"

จรีญจเปย (tɕrup-tɕpɛi) นึ่งจรีญคนเดียว จรีญเป็นนิทาน พบจบ
 วรรณคดีก็ดัดกระจำปี ทำนองเพลงเป็นเพลงอายุยทุกชนิด

จรีญจรวง (tɕrup-tɕruaŋ) นึ่งจรีญโต้ถามกันเป็นเรื่องตำนาน
 สุภาษิตต่าง ๆ หรือถามชื่อประวัติอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ คำร้องเป็นทำนอง "ลำ" เครื่องดนตรี
 ที่ใช้คือ ปี่อั้งโกล ซึ่งในปัจจุบันหาผู้ที่มีความสามารถทางเป่าปี่อั้งโกลนั้นยากมาก ส่วนใหญ่
 จะใช้ซอแทน กลายเป็นจรีญตรัวไป แต่ยังคงเรียกว่า จรีญจรวง

ในปัจจุบันนี้ การเล่น จรีญป้งนา จรีญกันทรอบกัย จรีญตรัว จรีญจเปย
 จรีญจรวงนั้น ไม่มีให้ชมให้ฟังอีกเลย

จรีญเบริน (tɕrup - brɛn) เป็นการร้องเพลงคลอกับเครื่องสาย(ซอ)
 ผู้ร้องจะร้องคู่ชายหญิง ทำนอง "ลำ" เป็นเพลงที่เล่นได้ทุกงาน เรื่องที่เล่นมักเป็นเรื่อง
 ทำนายนิทานต่าง ๆ ¹

¹ สัมภาษณ์ ปิ่น คีสม , 7 กุมภาพันธ์ 2524.

เรือมอันเร (rwam-ʔan-ree) แปลว่ารำลึก สมัยก่อนเรียก
 ลูคอันเร (lɔɔt-ʔan-ree) เล่นกันในวันหยุดสงกรานต์ ซึ่งเรียกว่า "วันต้อม"
 ชาวสุรินทร์ถือว่าวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนห้าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของจังหวัด ชาวสุรินทร์จะพา
 กันหยุดงาน 3 วัน ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงขึ้น 3 ค่ำ เดือนห้า เพื่อพักผ่อนและไปนมัสการ
 พระพุทธรูปจำลองที่เขาสวาย พอถึงวันขึ้น 14 ค่ำ จะมีพิธีก่อกองเขาทรายตามวัดวาอาราม
 ต่าง ๆ ทั่วไป รุ่งขึ้นวันขึ้น 15 ค่ำ มีการทำบุญตักบาตร และจากวันแรม 1 ค่ำ เป็นต้นไป
 ตามประเพณีให้หยุดงานอีก 7 วัน เพื่อพักผ่อนในระหว่างวันหยุดประจำปีนี้ จึงเป็นโอกาส
 ให้หนุ่มสาวที่รักใคร่กันได้พบกันคุยการละเล่นที่บ้านหรือที่ลานวัด เช่น เรือมอันเร เป็นต้น

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบเรือมอันเร มีโหม 1 คู่ ปี่อ้อ 1 เล้า ปี่ขลุ่ย 1 เล้า
 ซอซอขนาดกลาง 1 คัน ตะโพน 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ ฉาบ 1 คู่
 ผู้รำและเล่น ผู้รำไม่ว่ากี่จำนวน ส่วนผู้เล่นดนตรีปี่ขลุ่ยมี 4 คน
 การแต่งกาย ในสมัยก่อนไม่พิถีพิถัน แต่งกายตามสบาย หากจะให้สวยงาม
 ก็แต่งตามประเพณีนิยม คือผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ผ้าขาวม้า
 คากเอา 1 ผืน คลองคอปลอยชายไปข้างหลังอีก 1 ผืน ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าไหมพรม
 ภาษาพื้นเมืองสุรินทร์เรียกว่า "หมี่บัวลโสด" เสื้อแขนกระบอก มีผ้าสไบบาง ๆ ผาด
 ทับเสื้ออีกชั้นหนึ่ง นอกนั้นมีเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น ดอกไม้ทัดหู¹

ทำนองและจังหวะรำ จังหวะเรือมอันเร ในสมัยก่อนมีเพียง 3 จังหวะ
 เท่านั้น คือ จังหวะจึงมูย (tɔɔɔŋ - mɔɔi) จังหวะมลปโคง (ma - lop - doon)
 จังหวะจึงปี่ (tɔɔɔŋ - piir) ต่อมาได้พัฒนาทำรำจังหวะรำเพิ่มขึ้นจนปัจจุบันนี้
 เรือมอันเรได้เพิ่มจังหวะรำหลายจังหวะคือ

¹ ปิ่น คีสม , "บันทึกเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมือง," (บันทึกส่วนตัว)

1. จังหวะไหว้ครู เกริ่นครู
2. จังหวะกัศปกา (kat - pkae)
3. จังหวะ จิ้ง มุย (tɔ̌ɔ̌ɔ̌ - maɔ̌i)
4. จังหวะ มลปโดง (mlop-doon)
5. จังหวะ จิ้งปี่ (tɔ̌ɔ̌ɔ̌ - piir)

นอกจากนี้ผู้แสดงผู้ชายหนึ่งคนจะแสดงท่าเขาสากโลกโชน พลิกแพลงต่าง ๆ ¹

ท่ารำ ในสมัยก่อนไม่มีท่ารำที่แน่นอน เพราะเป็นการรำกันอย่างสนุกสนาน ในยามพักผ่อน และส่วนมากผู้ที่อยู่ในวงรำคือ รำล้อมหมู่ระทมสากจะเป็นผู้หญิงล้วน ส่วนหนุ่ม ๆ ก็มาเป็นกลุ่ม ๆ ยืนชมสาว ๆ ที่กำลังอยู่ หากชอบคนไหนก็จะเข้าไปรำด้วย ดังนั้นท่ารำของผู้หญิงจึงเป็นท่ารำปกป้องของสงวน คอยป้องกันไม่ให้หนุ่มถูกเนื้อต้องตัว และเมื่อสาวรำเขาสาก หนุ่มก็จะตามเขาสากด้วย การเวียนอันเรจึงเป็นการละเล่นที่สนุกสนานของหนุ่มสาวในสมัยก่อน ²

ปัจจุบันนี้ เวียนอันเร แต่ละหมู่บ้านแตกต่างกันไปบ้าง เช่นตำบลสวาย มีจังหวะ (nsaaɪ - tɔ̌ɔ̌ɔ̌ - baɔ̌) นชายจิ้งมะ แปลว่ากระต่ายขาคัท ซึ่ง เป็นจังหวะที่มีลีลาท่ารำที่สวยงามจังหวะหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เวียนอันเร ในปัจจุบันได้พัฒนา ไปสู่แบบแผนที่แน่นอนทั้งจังหวะและท่าของท่ารำส่วนใหญ่ เป็นแบบท่ารำวงมาตรฐาน เช่น ท่าแขกเตาเขารัง ท่าสอดสรอยมาลา เป็นต้น

เวียนอ้าย (rwaɪ - ʔaa - jai) เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่รับจากประเทศ กัมพูชามานาน เวียนอ้าย เป็นการร้องรำเฝอกลอนเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งนิยม เล่นในงานเทศกาลต่าง ๆ

¹ สัมภาษณ์ แกนจันทร์ นามวัฒน์ , ผู้ฝึกซ้อมคณะครูที่จะแสดงในงานแสดงช้าง ของจังหวัดสุรินทร์ทุกปี , 2 กุมภาพันธ์ 2524.

² สัมภาษณ์ สรศักดิ์ กองสุข , 5 มกราคม 2524.

นายสรศักดิ์ กองสุข เป็นชาวจังหวัดสุรินทร์ อายุ 73 ปี เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่อง นิทานพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองเป็นอย่างดี

เครื่องดนตรี มีกลองโทน 1 คู่ ปี่ขลุ่ย (ปี่ใน) 1 เล้า ซออู้ 1 คัน
ฆ้องวง 1 คัน กรับ 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ซอด้วง 1 เล้า

การแต่งกาย นิยมแต่งกายตามประเพณีท้องถิ่นทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ส่วนเจ้า
สัวไปของผู้หญิง อาจจะเปลี่ยนมาเป็นผ้าคล่องคอก็ได้

ทำนองและจังหวะ การเรีอมอ้ายย มีทำนองและจังหวะหลายอย่างเช่น
อ้ายยลำแม อ้ายยจ๊อ อ้ายยกลาย ฯลฯ แต่ที่นิยมคือ อ้ายยลำแม เพราะเป็นทำนอง
ที่เรีงเร้า สนุกสนาน ¹

กโนปึงต๋อง (knoop - ting - tong) เป็นการละเล่นที่เกิดขึ้นใหม่เป็น
เวลา 30 กว่าปี มานี้เอง โดยนายเหื่อน ทรงศูนย์คี ชาวบ้านโพธิ์ทอง ตำบลไพล
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้คิดประดิษฐ์ท้าว เลียนแบบจากตักแตนที่นายเหื่อน
ไปเห็นมา ขณะที่อยู่ไปฎไซ จึงกลับมาว่าเลียนแบบตักแตน โดยมีทำนองดนตรีควย

เครื่องดนตรี มีโหม 2 ใบ ซออู้ขนาดกลาง 1 คัน ปี่ขลุ่ย 1 เล้า
ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่

ผู้เล่นและผู้แสดง ผู้เล่นดนตรีปกติมี 4 คน ส่วนผู้แสดงไม่จำกัดจำนวน

การแต่งกาย ในสมัยก่อนไม่มีเครื่องแต่งกายเป็นแบบแผน ส่วนมากมักเห็น
สนุกสนานเลียนท่าตักแตน โดยไม่คำนึงถึงเครื่องแต่งกาย ต่อมานายเทพ ฉัตรทอง

¹ ชวนชอบ บุญแสน , "บันทึกเรีอมอ้ายย." สุรินทร์ : อำเภอเมือง
(บันทึกส่วนตัว)

นายชวนชอบ บุญแสน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรีอมอ้ายย และเป็น
ผู้ควบคุมประสานงานเกี่ยวกับการแสดงของคณะครู และชาวบ้านอำเภอปราสาท ไปแสดง
ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งผู้ช่วยนายทหาร
การเมือง หน่วยผสมพลเรือนตำรวจทหาร ค่ายวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์

สมัยเป็นครูโรงเรียนเมือง เป็นผู้คิดประดิษฐ์เครื่องแกงตัวเดียวแบบคกแทน เป็นชุด
สี่เหลี่ยมทั้งชุด ตัวเมียจะมีกระโปรงสี่เหลี่ยมอีกชั้นหนึ่ง และมีหัว มีปีก เดียนแบบคกแทน
จนเป็นที่นิยมมาถึงปัจจุบันนี้ ¹

ดิเกเขมร มีลักษณะการเล่นเหมือนดิเกทั่วไป เครื่องดนตรีประกอบการเล่น
มีซอขลุ่ย ขนาดกลาง กลองรำมะนา 2 ใบ และเครื่องประกอบจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง ฉาบ
เครื่องที่นำมาเล่นมักเป็นเครื่องที่หาได้ง่าย

เรือมมมัวต (rwam - mmuat) เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวสุรินทร์
ซึ่งมีความเชื่อมาแต่โบราณว่า เรือมมมัวต เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้คนกำลังเจ็บไข้ได้ป่วย
มีอาการทุเลาได้ แม้จะป่วยมานานก็ตาม เมื่อจัดให้มีการเล่นมมัวต คนป่วยได้ยินเสียง
ดนตรีก็ระทมแทนอกมีอาการดีขึ้น ชาวสุรินทร์จึงเชื่อว่าดนตรีสามารถรักษาคนป่วยให้
หายไข้ได้เหมือนกัน

เครื่องดนตรี มีโทนอยางน้อย 2 ใบ ตะโพน 1 ใบ ซอขลุ่ยขนาดกลาง 1 คัน
ปี่อ้อ 1 เล้า ปี่ขลุ่ย 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่

ผู้เล่น ผู้เล่นดนตรีหากเล่นเครื่องดนตรีตามที่กล่าวมาแล้ว ต้องมีผู้เล่น 6 คน
แต่ถ้าเล่นธรรมดาคือวงเล็กมีเพียง 4 คน คือ กลอง 2 คน ปี่อ้อ 1 คน และคนที่กลอง
ก็ทำหน้าที่ร้องด้วย

¹ สัมภาษณ์ นายยันต์ ยี่สุนศรี , 4 กุมภาพันธ์ 2524.

นายยันต์ ยี่สุนศรี อายุ 73 ปี อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านโพธิ์ทอง ตำบลไหล
อำเภอบัวลาย จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้แทนเดียนแบบคกแทนตามนายเหือนเป็นคนแรก
และแสดงในโอกาสต่าง ๆ ร่วมกับนายเหือนตลอดมา

ทำนองและจังหวะดนตรีมีดังนี้

1. ทำนองและจังหวะไหวคฺรฺญุ คนตรีโซทำนอง ซเรี้ย ซเคิร เป็นคน
2. ทำนองและจังหวะไหวคฺรฺญุซุซามมัวต เรียกว่า "โจลมมัวต"
โซทำนองเพลง เฟ็ลียง บรรเลง
3. ทำนองและจังหวะออกรำมิ่งหารำแล้วแต่ความสามารถของแต่ละคน
โซทำนองเพลงบันแซร บรรเลง
4. ทำนองและจังหวะรำคาบโซทำนองเพลงกาปเป
5. ทำนองและจังหวะรำโซทำนองเพลงเซียม มลปโคง อันซอง
ซแซญู าลา
6. ทำนองและจังหวะเบ็ดเตล็ดประกอบหารำของมมัวต โซทำนอง
เพลง คัมเรี้ยทม้วนพดู ตระเทาะทม้วนแพล และจพบควย
จังหวะ ซาปคาน คือเล็กรางจบการเลเ

อุปกรณ์ประกอบการเล่นไหว คฺรฺญุคนตรีเหมือนกันกับการไหวคฺรฺญุคนตรีคณะกันตรีม และการเล่นเรือมมัวต จะต้องมีปราพิธิ การสร้างปรำนั้นแล้วแต่จำนวนผู้เล่น ก่อนจะถึงวันงานจะตกแต่งเรือมมัวตต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า คือ เครื่องใช้จำพวก เสื้อ หมอน ผ้าสไบ ผ้านุ่งชายหญิงหลายชุด อาวุธจำพวกดาบ และเครื่องหอมทั้งหลาย

จำนวนผู้เล่นมมัวต ไม่จำกัดจำนวน แล้วแต่ความเลื่อมใสศรัทธา ในจำนวนผู้เล่นจะต้องมีหัวหน้าหรือครุมนมัวตอาวุโสทำหน้าที่เป็นผู้นำพิธิต่าง ๆ และเป็นผู้จัดระเบียบแนะนำสั่งสอน ทั้งมมัวตเก่า และมมัวตเข้าใหม่ และเป็นผู้นำทำนองเพลง "กาปเป" โดฟี่เตีหรือเสียมจัญไรทั้งปวง นอกจากนี้ต้องมีพิเลียงของมมัวตอีกเท่าจำนวนผู้เล่น เพื่อคอยรับโซและชักถามมมัวตที่เข้าทรงแล้ว เช่นถามเรื่องคนป่วย ซึ่งคนที่เป็พิเลียงของมมัวตนั้น จะคงเข้าใจภาษาพูดของผู้ทรงมมัวตเป็นอย่างดี

โอกาสเล่นมักจะเป็นการเล่นตามประเพณี คือ เป็นการเล่นไหว้ครูหรือตาม
สัญญาที่โคกลงบนเอาไว้ มักจะเล่นวันที่เป็นสิริมงคล ยกเว้นวันพระ ส่วนเวลาไหนนั้นแล้ว
แต่สะดวก อาจเป็นกลางวันหรือกลางคืนก็ได้ การเล่นม้วทก็อย่างหนึ่งก็คือ เล่นเมื่อมี
ผู้ช่วยเป็นกระหนัสน์ ญาติ ๆ ทองการให้เล่นเรือมม้วท¹

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าเพลงพื้นเมืองและการ
ละเล่นพื้นเมืองนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมดังนี้

สีหธา พินิจภูวดล และทิพย์สุเนตร นาคชน กล่าวถึงสุนทรียภาพแห่งบทกวีว่า
กวีนิพนธ์ที่สุนทรียภาพหรืองดงามนั้น ย่อมประกอบด้วยความสัมพันธ์หลายประการ
อันได้แก่

1. จังหวะลีลา (Rhythm) หมายถึงเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงสั้นยาว
และเสียงหนักเสียงเบาของพยางค์สระ รวมทั้งน้ำหนักของเสียงในแต่ละคำ ตลอดจน
การส่งสัมผัสนอก สัมผัสใน ควบ

2. การเลือกสรรคำ แบ่งเป็น

2.1 เสียงของถ้อยคำที่ใหม่สดต่อความรู้สึก

2.2 การกล่าวถ้อยคำ หรือการเลือกใช้คำน้อยแต่กินความหมายมาก

2.3 การกล่าวเกินจริง ได้แก่การกล่าวเกินจริงสำหรับคนสามัญ แต่
ทองการเน้นอารมณ์ให้เกิดความสะเทือนใจ

2.4 การกล่าวเป็นทำนองขัดกันอยางคู่กันไป (paradox) คือการ
กล่าวสองสิ่งซึ่งขัดแย้งกันไป

2.5 กวีโวหาร ได้แก่การกรองคำให้สื่อความหมายได้ชัดเจนควบความ
ไพเราะ ลึกซึ้ง สะเทือนอารมณ์

2.6 จินตนาการ (Imagination) ได้แก่ความคิดคำนึงถึงประสม-
การณเมื่อได้อ่านรอยกรองที่กล่าวถึงเรื่องทำนองเดียวกัน

¹ ปิ่น คีสม , "บันทึกเรือมม้วท. " สุรินทร์ : หนุพานกงมัน ตำบลคอโค
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (บันทึกส่วนตัว)

- 2.7 ภาพในจิต (image) ได้แก่ภาพที่เกิดจากการใช้ถ้อยคำสร้าง
ให้เห็นลักษณะสิ่งที่ได้บรรยาย
- 2.8 การทำให้เป็นบุคคล (personification) ได้แก่การบรรยาย
สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ มีกริยาอาการประหนึ่งเป็นมนุษย์
- 2.9 อุปมา อุปไมย (imagery) ได้แก่การกล่าวเปรียบเทียบด้วย
ถ้อยคำส่วนวนที่มีความลึกซึ้ง ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การเปรียบเทียบ
เหมือน (simile) การเปรียบเทียบ (metaphor)
- 2.10 สัญลักษณ์ (symbol) หมายถึงสิ่งแทนที่ที่ยอมรับกันว่าเหมือน
กันในแง่ใดแง่หนึ่ง¹

กระแสร่วมมาลาภรณ์ กล่าวถึงสุนทรียะเชิงประพันธ์ว่า สุนทรียะเชิงประพันธ์
แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. ภาษา ได้แก่

- 1.1 การลำดับความ
- 1.2 ศัพท์
- 1.3 การเล่นคำ
- 1.4 การซ้ำคำ
- 1.5 การซ้ำเสียง
- 1.6 การเลียนเสียง
- 1.7 สร้อยคำและสร้อยสลับวรรค
- 1.8 คำแผลง

¹ สอิทธา พินิจภูวนล และทิพย์สุเนตร นาคชน, "การอ่านและพิจารณาหนังสือ (ท.021)
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2520), หน้า 124 - 127.

1.9 ภาพพจน์ ไคแก

1.9.1 อุปมา คือการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง

1.9.2 อุปลักษณะ เป็นการเปรียบเทียบที่ไม่กล่าวโดยตรง

1.9.3 อติพจน์ คือการกล่าวเกินจริง

1.9.4 การขัดแย้ง

1.10 สำนวนโวหาร

1.11 จังหวะ

1.12 ลีลา

2. สार แบ่งเป็น

2.1 แก่น หมายถึง แนวคิด

2.2 ความหมายกักตุน

2.3 ความหมายนัยประหวัด

2.4 ขอความแวกดอม

2.5 บุคลาธิษฐาน

2.6 แรงจูงใจ

2.7 สัญญลักษณ์

2.8 ความตรงข้าม

2.9 การล่อเลียนเห็นแบบ

3. รสความและรสคำ

4. อารมณ์

5. ประกิจธุการ คือการสร้างสิ่งของใหม่ด้วยคำพูด ¹

¹ กระจ่าง มาลาภรณ์, วรรณคดีวิเคราะห์ : หลักบางประการ (กรุงเทพมหานคร: แผนกการพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2522), หน้า 56 - 87.

ประสิทธิ์ กาศยกดอน กล่าวถึง คุณค่าของคำในภาษากวีว่า แนวการวิจารณ์การใช้ถ้อยคำของกวี มีหลักดังนี้

1. ประหยัดคำ ในกวีนิพนธ์ที่ผู้ใช้จำนวนคำน้อย แต่กินใจความมาก คำแต่ละคำที่แสดงออกมาย่อมไต่ถลนกรองมาอย่างประณีต
2. คำที่ทำให้เกิดความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่เหมือนกับโคลงสัมผัสสิ่งที่มีนวล ร้อน เย็น ฯลฯ ความรู้สึกที่เหมือนกับโคลงอื่น เช่น คำพรรณนาความหอมหวานของดอกไม้ ความรู้สึกเหมือนกับโคลงเสียง เช่น ถ้อยคำที่ใช้เสียงต่าง ๆ เช่น เสียงสัตว์ของคำที่ให้ความรู้สึกเหมือนกับสัมผัสควยดิน เช่น รสอาหาร
3. คำที่ทำให้เกิดภาพพจน์ หรือเกิดมโนภาพ เช่นคำว่า กรีกกราย ท่วมเตี้ยม ฯลฯ
4. คำที่ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและกินใจ เช่น ตอนโศกก็เพนหาถ้อยคำที่สะกิดอารมณ์ให้โศกซึ้ง
5. คำที่มีอำนาจเร้าใจให้เกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ หมายถึงใช้คำที่มีความงาม มีชีวิตจิตใจ ละมุนละไม
6. การเลือกเฟ้นคำให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง โศกการวางคำเหมาะในที่ที่เหมาะสมก็เหมาะกับโอกาสและเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง
7. การใช้คำง่าย ๆ เพื่ออ่านได้สะดวก และเข้าใจชัดเจน
8. การใช้คำพูดให้ถูกลำดับ
9. การใช้คำฉำ ทำให้ขอความบรรเจิดบรรจงสละสลวยเพราะพริ้ง
10. การใช้คำเสียงสียง ทำให้บทประพันธ์มีชีวิตชีวาขึ้น ¹

¹ ประสิทธิ์ กาศยกดอน , แนวการศึกษาวรรณคดี ภาษากวี การวิจักษ์และวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไวยาฒนาพานิช, 2521) หน้า 109 - 115.

ปรานี วงษ์เทศ กล่าวถึง แนวการศึกษาเพลงพื้นบ้านทางมานุษยวิทยา
 ความเนื้อเพลง ว่า

การศึกษาเนื้อหาของเพลงทั้งในค่านพดติกรรมทางภาษาศาสตร์ ความสัมพันธ์
 ของภาษากับเสียงดนตรี ปัญหาว่าเนื้อเพลงมีความหมายหรือการแสดงออกทางภาษาอย่างไร
 มีอาจต้องใช้วิชาภาษาศาสตร์เข้าช่วยศึกษา การศึกษาเนื้อหาของเพลงอาจช่วยให้เรา
 สามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างและเรื่องราวต่าง ๆ ได้ เนื่องจากโดยปกติ เนื้อเพลง
 ย่อมมีภาษาแตกต่างจากภาษาคานอื่น ๆ ทั้งอาจวิเคราะห์ได้ในแง่จิตวิทยาว่าเป็นเครื่อง
 บันเทาความกดดันทางสังคมอย่างไร เนื่องจากในเนื้อเพลงย่อมบรรจุถ้อยคำหรือเนื้อหา
 ที่แสดงถึงค่านิยม จุดหมายที่คนไม่อาจแสดงออกได้ในชีวิตประจำวัน การทำความเข้าใจสิ่ง
 ที่เป็นอุดมคติ หรือพฤติกรรมของคนในสังคม จึงอาจศึกษาได้จากเนื้อเพลง ¹

เชิดชาย เหลลาหล้า ไกล่กล่าวถึงลักษณะของสังคมชนบทไทยว่า

1. ครอบครัวชาวชนบทส่วนใหญ่ เป็นครอบครัวจุกเริ่มตน (Nuclear
 Family) คือครอบครัวหนึ่งจะอยู่ร่วมกับครอบครัวใหญ่ มีพ่อแม่เป็นศูนย์กลางของ
 ครอบครัว และจะเชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ใหญ่ การเลือกคู่ครองแต่งงานมักจะถูกพ่อแม่หาให้ส่วน
 มาก

2. ค่านกฎหมายบ้านเมืองนั้น ชาวชนบทไม่ค่อยเคร่งครัด เพราะสนใจ
 เรื่องอาชีพมากกว่า ดังนั้นในชนบทจึงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี

3. ในค่านจิตใจ ชาวชนบทไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือซึ่งกัน
 และกันเป็นเรื่องธรรมดา

¹ ปรานี วงษ์เทศ , "แนวการศึกษาเพลงพื้นบ้านทางมานุษยวิทยา."

4. ในเรื่องความเชื่อโชคลางนั้น ชาวชนบทของไทยที่อยู่ห่างไกล (Remote Area) จริง ๆ นั้น ส่วนมากเชื่อโชค ถิ่นผี ในค่านิยมอันนั้น หญิงมีครรภ์หรือผู้ป่วยมีการรักษาด้วยการเป่าเสก รคน้ำมันต์ หรือหายาพื้นเมืองรับประทาน แต่คนเชื่อโชคลางนี้ในปัจจุบันจะค่อย ๆ หดหายไป

5. ในค่านิยมด้านศาสนา ชาวชนบทนับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 95% เป็นประเพณีนิยมเพราะถือว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณ คุณพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย แล้วยังได้กุศลแรง

6. การประกอบอาชีพ ปัจจุบันชาวชนบทส่วนมาก นิยมประกอบกิจการเกษตร ส้มยี่เกาและทำเท่าที่พอเลี้ยงชีพเท่านั้น ¹

สุพัตรา สุภาพ กล่าวถึง ค่านิยมในชนบทว่า

1. ยอมรับบุญรับกรรมไม่โต้แย้ง โดยมีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
2. ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ
3. เชื่อถือโชคลาง เมื่อชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ก็มีความรู้สึกลี้ภัยบางอย่าง บันดาลให้ธรรมชาติแห้งแล้ง หรืออุดมสมบูรณ์ ชาวชนบทจึงเกิดความกลัว จึงมีการเซ่นสรวงบูชาสิ่งลี้ภัยทั้งกล่าวและความรู้สึกในเรื่องสิ่งลี้ภัยเทพเทวดาหรือธรรมชาติยังเกี่ยวข้องกับเรื่องชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไปอีก
4. ชอบเสียดังโชคลาง โดยเฉพาะยามว่างจากการทำนา มักจะเล่นการพนัน เช่น ถั่ว โป่ หน้ไก่ ปลาปักคั หวยโตคิน
5. นิยมเครื่องประดับ โดยเฉพาะ ทอง ซึ่งแสดงถึงความมีหน้ามีตา หรือฐานะของบุคคล

¹ เข็ดชาย เหลลาหลา , สังคมวิทยาชนบท (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรววิทยา , 2519) , หน้า 30 - 39.

6. นิยมคุณค่าที่ดี ถ้าใครทำดีจะเป็นที่รักใคร่และเลื่อมใส
7. นิยมพิธีการ และการทำบุญเกินกำลัง
8. ชอบเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายรุก เชื่อผู้มีอำนาจ เชื่อผู้ใหญ่
9. ทำงานเป็นเล่น ทำเล่นเป็นงาน เช่น เกี้ยวชาว ปลูกบาน จะต้องมีการรื่นเริงควบคู่กันไปด้วย
10. พี่พาทอาลัยกัน ประเภทช่วยกันทำช่วยกันกิน
11. มีความเป็นส่วนตัวมากเกินไป คือ นิยมทำงานแบบกันเองมากกว่า

แบบทางการ

12. รักญาติพี่น้อง
13. มีความสนใจ คือ พอใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในขณะนี้
14. หวังความสุขชั่วหน้า ส่วนใหญ่จะสนใจสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในขณะนี้¹

ประสาธต์ หลัทธิศา กล่าวถึง ความเป็นอยู่ของชาวชนบทว่า ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ และกินฟ้าอากาศ อาชีพ และเวลาของการทำงานขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ชาวชนบทนั้นไม่ว่าจะเป็นชาวนา ชาวสวน หรือชาวเขา ย่อมเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดมา ชาวชนบทถือว่า จะต้องเอาแรงเขาคอสู้กับธรรมชาติ เพื่อให้ได้พืชพันธุ์ธัญญาหารมา ธรรมชาติเป็นทั้งเพื่อนและเป็นทั้งศัตรู จะต้องเอาชนะด้วยการหักโหมฝ่าฟันเข้าไปทำงานหรือเลิกกันไปเลย เมื่อธรรมชาติเกิดแปรปรวนขึ้นมา อาชีพของชาวชนบทผูกพันอยู่กับเกษตรกรรม กิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นไปในแนวเดียวกัน แบบเดียวกันทั่วไป และมีขอบเขตจำกัด ลักษณะเช่นนี้เรียกเรียกว่า เอกพันธ์ (Homogeneity) ส่วนวัฒนธรรมนั้นเป็นส่วนรวมอย่างเดียวกัน²

¹ สุพิศรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 19-22.

² ประสาธต์ หลัทธิศา, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2514), หน้า 268-269.

อานนท์ อากาวิรม กล่าวถึงลักษณะสังคมชนบทว่า

ลักษณะสังคมชนบท ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ในชนบทมีสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เป็นลักษณะทางธรรมชาติ ชาวชนบทมีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติและต้องใช้ชีวิตต่อสู้กับธรรมชาติโดยตรง ดังนั้นชาวชนบทจึงมีวิถีผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติ
2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ชาวชนบทมีการติดต่อแบบกลุ่มปฐมภูมิ ลักษณะของธุรกิจในการวิ่งเวียนของสังคมชนบทเป็นไปในรูปของการช่วยกันดำเนินงานในไร่นา เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักใหญ่ และการติดต่อภายนอกครัวเรือนนั้น มักจะมุ่งไปสู่เพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมในละแวกบ้านเดียวกัน และจะค่อย ๆ ขยายออกไปสู่บ้านทั่วไปในชุมชนนั้น
3. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ในชนบทการแสดงออกทางวัฒนธรรม เป็นแบบง่าย ๆ ส่วนกฎระเบียบทางสังคม (social order) ในชนบทมักจะเป็นแบบไม่เป็นทางการ (informal) เพราะฉะนั้นชาวชนบทที่ละเมิดกฎหรือระเบียบทางสังคมมักจะได้รับการตักเตือน หรือห้ามปรามตักเตือนจากชาวบ้านก่อน และหากฝ่าฝืนกฎระเบียบต่อไปอีกจะได้รับการลงโทษรุนแรงขึ้น สำหรับการแต่งกายของชาวชนบทนั้น จะสวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสมกับงานเกษตรกรรม¹

กิริติ บุญเจือ กล่าวถึง คำว่าจริยศาสตร์ มาจากคำภาษาสันสกฤต จะริยะ= ที่พึงประพฤติ + ศาสตร์= วิชา จริยศาสตร์ จึงเป็นวิชาที่กล่าวถึงแนวทางอันพึงปฏิบัติ

¹ อานนท์ อากาวิรม, ลักษณะสังคมและปัญหาสังคมของไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์, 2521) หน้า 95-96.

1. ความประพฤติ (conduct) หมายถึงพฤติกรรมที่มีโนธรรม
เขาแทรกแซง

2. พฤติกรรม (behavior) ได้แก่การกระทำทุกอย่างของมนุษย์
และสัตว์ ถ้ามีโนธรรมเขาแทรกแซงเรียกว่า ความประพฤติ ถ้าไม่มีโนธรรมเขาแทรกแซง
เรียกว่า พฤติกรรมที่ลึกลับ (amoral behavior)

3. มโนธรรม (conscience) คือความสำนึกถึงมาตรการความ
ประพฤติ อาจจะสำนึกในขณะที่จะต้องตัดสินใจเลือกวิถีทางประพฤติเฉพาะหน้า หรืออาจจะ
สำนึกในอดีตแต่มองย้อนหลังต่อการตัดสินใจเลือกวิถีทางประพฤติเฉพาะหน้าก็ได้¹

เกี่ยวกับเรื่องมาตรการจริยะนั้น กิรีติ บุญเจือ ไคล่ลาวถึง มาตรการจริยະ
ตามความเห็นของลัทธิต่าง ๆ เช่น

1. ลัทธิธรรมชาตินิยม ไคล่ลาวถึง มาตรการจริยະ สรุปได้ว่า

1.1 มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังนั้นกฎความประพฤติ
ของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของกฎธรรมชาติ คุณค่าของชีวิตอยู่ที่การดำรงชีพให้กลมกลืนกับ
ธรรมชาติทั้งหมด

1.2 มนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์ในค่านิยม มนัสไม่ใช่ส่วนหนึ่ง
ของธรรมชาติ ไม่เกินตามกฎธรรมชาติ มนัสอาจจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นได้เรื่อยไปอย่าง
ไม่มีที่สิ้นสุด

1.3 การดำรงชีพของมนุษย์จริง ๆ อยู่ที่การหาความบันเทิงในชีวิต

1.4 มนุษย์ต้องพัฒนาความสนใจ

¹ กิรีติ บุญเจือ, ชุดพื้นฐานปรัชญา จริยศาสตร์ สำหรับผู้เริ่มเรียน (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2519), หน้า 3.

2. ลัทธิอัตถิภาวะนิยม (intuitionism) ลัทธินี้ไ้กล่าวถึง
มาตรการจริยะ สรุปได้ว่า

2.1 มาตรการจริยะที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่การเรีกรู้จากการศึกษา
ธรรมชาติซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์และเหตุผลเท่านั้น จะต้องเข้าใจวิธีที่แท้จริง
คือ ต้องใช้สัญตคติญาณ (intuition) ซึ่งมี 2 อย่างคือ

2.1.1 เชื่อประกาศิตของศาสนา เรียกว่า ลัทธิประกาศิตนิยม
(authoritarianism)

2.1.2 เชื่อความสำนึกในหน้าที่นิยม (deontologism)

3. ลัทธิสัมพัทธ์นิยม (relativism) ลัทธินี้กล่าวถึงมาตรการ
จริยะว่า มาตรการจริยะเป็นอัตนัย (คือมาตรการที่มนุษย์กำหนดขึ้นเอง) ไม่มีทางการ
ใดเป็นปรนัยตามตัว ในทางปฏิบัตินั้นให้อือตามความชอบพอส่วนตัว หรือตามประเพณีสังคม
ที่ตนสังกัดอยู่หรือความต้องการของสภาพแวดล้อม เช่น สอดคล้องกับวัฒนธรรมประจำถิ่น
 เป็นต้น

4. ลัทธิภาษวิเคราะห์ (linguistic analysis) ลัทธินี้มีเกิด
จากลัทธิปฏิฐานนิยมใหม่ (neopositivism) ของชมรมเวียนนา เฉพาะเรื่องปรัชญา
จริยะ ได้ความคิดโดยตรงจาก ฮิวม์และมัวร์ ฮิวม์มีความเห็นว่า ภาษจริยะนั้นไม่มุ่งบ่ง
ข้อเท็จจริงเหมือนวิชาการต่าง ๆ แต่มุ่งบ่งคุณค่า มุ่งประเมินคุณค่าควรเป็นอย่างไร
(what ought to be) ใครว่าควรเป็นอย่างไร ก็แล้วแต่ความรู้สึกหรืออารมณ์
ที่เขามีต่อการกระทำนั้น ๆ ต่างคนต่างแกลงไปตามความรู้สึกส่วนตัว ¹

¹ กีระติ บุญเจือ , รากพื้นฐานปรัชญาจริยศาสตร์ สำหรับผู้เริ่มเรียน , หน้า 33-35.

เกี่ยวกับเรื่อง คุณค่าทางจริยะ นั้น กิรติ บุญเจือ ได้แสดงทรรศนะว่า การประเมินคุณค่าความประพฤติว่าตรงกับมาตรการจริยะมากน้อยเพียงใดนั้น ถือว่า คุณค่าจริยะมีทั้งแง่อศันย์และปรณัยผสมกัน ส่วนที่เป็นปรณัยได้แก่คุณค่าที่เพ่งเล็งถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความประพฤติใดที่รักษาหรือส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยอมคุณค่าเป็นปรณัย ส่วนคุณค่าที่กำหนดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามทรรศนะต่าง ๆ กันนั้น ถือว่าเป็นแง่ต่าง ๆ ของคุณค่าอศันย์ ¹

การศึกษาวรรณกรรมในคานจิตวิทยากำลังได้รับความสนใจแพร่หลาย โดยเฉพาะการนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิก มัค ฟรอยด์ (Sigmund Freud) มาใช้ในการวิเคราะห์ วรรณกรรมไทยได้รับความสนใจอย่างมาก

คั้งนั้นการวิเคราะห์คุณค่าเพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์นี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมัค ฟรอยด์ มาเป็นแนวในการวิเคราะห์

ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์ เชื่อว่า บุคลิกภาพของคนเรานั้นประกอบด้วยระบบสำคัญ คือ ระบบ อิด (id) ระบบอีโก (ego) และซูเปอร์อีโก (Super ego) พฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ก็คือ ผลการกระทำร่วมกันของระบบทั้งสาม

ฟรอยด์ บอกว่า อิด (id) คือที่อยู่ของพลังงานจิต รวมทั้งสัญชาตญาณ (instinct) ด้วย อิดมีความใกล้ชิดกับกระบวนการต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อประสบกับความเครียดทางใจ ความอึดอัดใจแล้ว อิด (id) จะลดระดับความเครียดด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ คือ วิธีการปฏิกิริยาสะท้อน (reflex action) ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่ไม่มีการขัดเกลาแต่อย่างใด ส่วนวิธีการกระบวนการขั้นประถม (primary process) เป็นการสร้างมโนภาพหรือภาพในความนึกคิดขึ้น เพื่อสนองความอยากอันเป็นบ่อเกิดของความเครียด ฟรอยด์ เรียกว่า ภาพในความนึกคิดว่า การสนองความปรารถนา (wish-fulfillment)

¹ กิรติ บุญเจือ , รากฐานปรัชญาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน, หน้า 67.

ระบบอีโก้ (ego) นั้น เป็นส่วนหนึ่งของ อิค (id) อีโก้นั้นจะลดความ
 เครียดตามหลักความเป็นจริง (reality principle) ด้วยกระบวนการขั้นทุติย
 (secondary process) เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นจริง

ระบบ ซูเปอร์อีโก้ (super ego) เป็นตัวพิจารณาตัดสินใจว่า สิ่งใด
 ควรกระทำไม่ควรกระทำ ซูเปอร์อีโก้ มีหน้าที่หลัก 3 ประการคือ กฎการกระตุ่นอิค
 โดยเฉพาะที่เป็นกระตุ่นในคานาเพศและความก้าวร้าวคุณเฝ้าไว้ประการหนึ่ง สนับสนุน
 ให้อีโก้เปลี่ยนเป้าหมายจากความจริงมาเป็นคุณธรรมและอุดมการณ์ ประการหนึ่ง และ
 ประการสุดท้าย คือ ทอสูเพื่อความสะดวก

ลักษณะการทำงานของทั้งสามระบบ จะประสานกันไปโดยมีระบบอีโก้เป็นผู้
 ควบคุม

ฟรอยด์ กล่าวถึง สัญชาตญาณ (instinct) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการ
 สร้างบุคลิกภาพ ว่า สัญชาตญาณมีลักษณะสำคัญสี่ประการคือ แหล่งที่มา คือความต้องการ
 จำเป็นทางการเป็นสำคัญ จุดหมาย คือ เพื่อขจัดความตึง (ทางกาย) ออกไป กิจกรรม
 คือ กิจกรรมทั้งสี่ที่อยู่ระหว่างการเกิดความปรารถนากับความสนองปรารถนา แรง คือ
 กำลังแรงของสัญชาตญาณ ซึ่งกำหนดโดยความเข้มของความต้องการจำเป็น ฟรอยด์
 แบ่งสัญชาตญาณอย่างกว้าง ๆ เป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ สัญชาตญาณชีวิต (life instinct)
 กับสัญชาตญาณความตาย (death instinct) ฟรอยด์ เรียกพลังจิตสำหรับคำเนิ
 การสัญชาตญาณชีวิตว่า ลิบิโด (libido) และลิบิโด เป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้าง
 บุคลิกภาพของคนเรา

ฟรอยด์ ได้กล่าวถึง การพัฒนาบุคลิกภาพว่า บุคลิกภาพจะพัฒนาในลักษณะ
 การตอบสนองของแหล่งที่มาแห่งความตึงเครียดที่สำคัญ 4 แหล่ง คือ

1. กระบวนการความองงามของสรีระ
2. ความไม่สงบอารมณ์
3. ความขัดแย้งในใจ
4. การขมขู่

พรอยด์ ได้เสนอวิธีการหลัก แก่ไขข้ออุปสรรคข้อของในเรื่องความไม่สบายใจ และความขัดแย้งความในใจ 2 วิธี คือ

1. วิธี identification คือการเทียบการโอน คือการรับเอาบุคลิกภาพของผู้อื่นมาผนวกเข้าเป็นส่วนของบุคลิกภาพของตัวเอง

2. วิธี displacement) คือการสับเปลี่ยนทดแทน¹

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

การศึกษาวิชาคติชนวิทยา (Folklore) ในประเทศไทยกำลังได้รับความสนใจของนักวิชาการ นักศึกษาทุก ๆ สถาบัน อย่างกว้างขวางและทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมดังนี้

ประเภทคำร่า

กิ่งแก้ว อัครถาวร ได้รวบรวมขอเขียนแนะนำเนื้อหาวิชาคติชนวิทยา เช่น นิทานพื้นเมือง สุภาษิตคำพังเพยของไทย การละเล่นของไทย ความเชื่อประเพณี นอกจากนี้เป็นแง่คติวิจารณ์ต่าง ๆ เช่น แง่คติจากนิทานเปรียบเทียบ แบบเรื่องพญาางพญาพาน แบบเรื่องนางสิบสอง แง่คติจากศาสตร์แห่งนิทาน แง่คติจากวีรบุรุษในวัฒนธรรมประเพณี ตัวละครในเทพนิยายและนิทานทรงเครื่อง การซ่อนตัว อารมณ์จากเพลงกล่อมเด็ก วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลง และบทสุดท้ายเป็นการรวบรวมและเรียบเรียง การเผยแพร่นิทานไทย วิเคราะห์เพลงคอคูและประท้วง เพลงปลุกใจ²

¹ เกโซ สวนานนท์, จิตวิทยาสังคมฉบับปรับปรุงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร, 2519), หน้า 158 - 185.

² กิ่งแก้ว อัครถาวร, คติชนวิทยา (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2519)

กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ศึกษารวบรวมคติชนวิทยาจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 บท กล่าวถึง บทกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก เพลงประกอบการเล่นของเด็ก เพลงชาวมาน ปรีติญา ความเชื่อ คำให้พร และสำนวนไทย บทที่สอง เป็นนิทานชาวมาน มีทั้งนิทาน เทพนิยาย (Fairy tale) นิทานท้องถิ่น (Legend) คำานาน (Myth) นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) และนิทานตลกขบขัน (Jest)¹

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ ได้รวบรวมทัศนะบางอย่างของภาคอีสาน วิวัฒนาการของการละเล่นพื้นเมือง ประวัติความเป็นมาของบทกวีอีสาน หมายเหตุ แบบฉบับของบทกวีอีสานยุคต้น วรรณกรรมคำสอน คำสุขวัญ คำกลอนสุภาษิต คำานานต่าง ๆ ซึ่ง เป็นแนวทางใหญ่สนใจใฝ่ศึกษาค้นคว้าได้อย่างดียิ่ง²

จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพลงเด็กกับสังคมที่เป็นเจ้าของบทเพลงในค่านิยมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และสุนทรียที่ปรากฏในบทเพลง ผลการศึกษาปรากฏว่า เพลงเด็กอีสานได้กล่าวถึงลักษณะสังคมอีสานไว้อย่างชัดเจน โลกทรรศน์ของชาวอีสานนั้น มีความเชื่อในอำนาจของบุญกุศล และโลกทรรศน์ที่มีคอสตรีเพศนั้น ชาวอีสานถือว่า สตรีควรมีรักเดียว ส่วนเรื่องการทำงานตามทัศนะของชาวอีสานหมายถึง การเพิ่มแรงงานให้กับครอบครัว ฝ่ายหญิง และค่านิยมพื้นนั้นจะยกย่องอาชีพรับราชการ คุณค่าทางค่านิยมนั้นแสดงถึงความรัก ความหวัง ความหวังแทนต่อลูกด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์³

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวมาน, (กรุงเทพฯ: หานนคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2509)

² จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, ของคืออีสาน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2519)

³ จารุวรรณ ธรรมวัตร, วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน (กาฬสินธุ์ : จินตทัศน์การพิมพ์, 2522)

ธวัช ปุณโณทก ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะวรรณกรรมอีสาน ข้อแตกต่างระหว่างวรรณกรรมอีสาน กับวรรณกรรมภาคกลาง อักษรโบราณอีสาน วรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมคำสอนและวรรณกรรมนิทาน ซึ่งผู้รวบรวมได้แสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมแต่ละประเภทเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ¹

มะอบ โปษะกฤษณะ , ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และศิระพร สุกนธพงเฒ่า ได้รวบรวมการละเล่นของเด็กภาคกลาง โดยศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการ ของการเล่นของเด็กภาคกลาง ตลอดจนวิเคราะห์คุณค่าการละเล่นของเด็กไทยในด้าน ต่าง ๆ ผลการศึกษาปรากฏว่าการละเล่นของเด็กไทย มีคุณค่าในด้านภาษา ด้านสังคม เป็นอย่างมาก ²

ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้รวบรวมเพลงพื้นเมืองภาคใต้ เพลงร้องเรือ หรือ เพลงกล่อมเด็ก อธิบายเพลงแต่ละเพลงอย่างละเอียด ตลอดจนการออกเสียงคำในภาคใต้ โดยมีการเทียบเสียงวรรณยุกต์ประกอบ ซึ่งสะดวกต่อผู้ศึกษาค้นคว้าเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ³

¹ ธวัช ปุณโณทก , วรรณกรรมอีสาน (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส์โตร์, 2522)

² มะอบ โปษะกฤษณะ , ฐะปะนีย์ นาครทรรพ , และศิระพร สุกนธพงเฒ่า, การละเล่นของเด็กภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2522)

³ ภิญโญ จิตต์ธรรม , เพลงพื้นเมืองภาคใต้ "เพลงร้องเรือหรือเพลงกล่อมเด็ก" (กรุงเทพมหานคร , โรงพิมพ์ ส.การพิมพ์ , 2503)

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้ศึกษารวบรวมคติชนวิทยาภาคใต้ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาถิ่น เพลงกล่อมเด็ก ภาษิตชาวบ้าน ปรัชญาสำหรับเด็ก ความเชื่อและนิทานชาวบ้าน¹

งานวิจัยภายในประเทศ

กิ่งแก้ว อัครถาวร ได้รวบรวมและศึกษาวรรณกรรมจากหมู่บ้าน ในตำบลนาป่า อำเภอมะเอนก จังหวัดชลบุรี ซึ่งมี 5 ประเภท คือ นิทาน นิยาย ประวัตินิทาน และมหากาพย์ ผลการศึกษาปรากฏว่า วรณกรรมจากหมู่บ้านได้สะท้อนการดำรงชีวิต ศาสนา และการจัดระเบียบจรรยาบรรณของสังคม²

จารุณี กองพลพรหม ได้ศึกษาโลกทรรศน์ : วรณกรรมพื้นบ้าน หมู่บ้านชามธาตุ โดยรวบรวมเพลงกล่อมเด็ก นิทาน จารีตประเพณี ะพญา จากหมู่บ้านชามธาตุ และศึกษาโลกทรรศน์จากวรรณกรรม ผลการศึกษาปรากฏว่า วรณกรรมพื้นบ้านชามธาตุสะท้อนให้เห็นวิถีทางของชาวบ้านชามธาตุที่ผูกพันกับธรรมชาติ และสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ และสะท้อนให้เห็นความเชื่ออย่างมั่นคงในเรื่องผลบุญ ผลกรรม โลกทรรศน์ที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ ชาวบ้านชามธาตุมีจิตใจศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเจดีย์ประธาตุชามแกน ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน³

¹ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, คติชาวบ้านภาคใต้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กวางหนา, 2512).

² กิ่งแก้ว อัครถาวร, วรรณกรรมจากบ้านใน (กรุงเทพมหานคร : หน่วยงานศึกษาพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, 2513)

³ จารุณี กองพลพรหม, "โลกทรรศน์ : วรณกรรมพื้นบ้านหมู่บ้านชามธาตุ ชอนแกน" (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)

จารุวรรณ จันทรเกษ โค้ชศึกษาแนวคิดค่านิยมในวรรณกรรมร้อยกรอง
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากวรรณกรรมเรื่อง กาละเกด นกกระจอก ท้าวคำสอน
เลือกกุ และอินทิยามสอนลูก โดยศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในวรรณกรรมร้อยกรอง
ค่านิยมในการประพันธ์ ความเชื่อ และค่านิยมในด้านไสยศาสตร์ ค่านิยมทางพุทธศาสนา
และด้านสังคมวิทยา ผลการศึกษาปรากฏว่า ในด้านรูปแบบฉันทลักษณ์นั้น นิยมใช้กลอนอาสน
อักษรสังวาส และการส่งสัมผัสแบบเททวาระ แนวโน้มในการนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
มาเปรียบเทียบกับอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร ซึ่งเป็นไปตามอัตถนิยมมากกว่าจินตนิยม
ส่วนความเชื่อนั้น ในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยึดมั่นลัทธิไสยศาสตร์ และความเชื่อ
ในหลักคำสอนของพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น ¹

นันทกา พลอยแก้ว โค้ชศึกษาการเล่นของเด็กศึกษากลุ่มสามยาน เปรียบเทียบกับ
เด็กชุมชนชายแดน หมู่บ้านวัดน่านิเวศน์ควยวิธีการสังเกตและสอบถาม โดยแบ่งการเล่น
ของเด็กออกเป็นเกม (Game) เป็น play และ Sport โค้ชศึกษาถึงอิทธิพลของ
สิ่งแวดล้อมต่อการละเล่น ผลการศึกษาปรากฏว่า ลักษณะการละเล่นของเด็กทั้งสองชุมชน
ต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมต่างกันคือ เศรษฐกิจ สภาพพื้นที่ในการเล่นและความ
เจริญทางด้านวัตถุ ส่วนอิทธิพลของการละเล่นต่อการหล่อหลอมลักษณะนิสัยของเด็กนั้น
ปรากฏว่า เด็กศึกษากลุ่มสามยานส่วนใหญ่เฉลียวฉลาด ทุกเก่ง ชอบแสดงออกและมีนิสัย
ก้าวร้าว มากกว่าเด็กชุมชนชายแดน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กขี้เกรงใจคน หัวอ่อน ²

¹ จารุวรรณ จันทรเกษ , "แนวความคิดค่านิยมในวรรณกรรมร้อยกรอง
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519)

² นันทกา พลอยแก้ว, "การละเล่นของเด็กศึกษากลุ่มสามยานเปรียบเทียบกับเด็ก
ในชุมชนชายแดน หมู่บ้านวัดน่านิเวศน์." , อักษรศาสตร์ 10 (กรกฎาคม-สิงหาคม, 2519):

ประจักษ์ สายแสง ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมจากคำบลศรีศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จากข้อมูลประเภทนิทาน นิยาย ประวัติศาสตร์ และเพลง ผลการศึกษาปรากฏว่า ชาวตำบลศรีศรีมาศ ให้ความสำคัญแก่จริยธรรมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ¹

ประคอง เจริญจิตรกรรม ได้ศึกษาวรรณกรรมอีสานสังข์ศิลป์ชัย โดยศึกษาคุณค่าและลักษณะวรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยอย่างละเอียด ผลการศึกษาปรากฏว่า วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัย มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ คือใช้รูปแบบคำประพันธ์โคลงสารเม่งจันทวะ เป็นช่วงสั้น ๆ และใช้ถ้อยคำง่าย ๆ การใช้คำมีการนำคำที่มีลีลาของคำคล้ายคลึงกันมาใช้ควบกัน ทำให้เกิดภาพที่เคลื่อนไหวมีชีวิต มีน้ำหนัก มีคุณค่าทางด้านการปกครองและคุณค่าเกี่ยวกับข้อประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมในอดีตจนปัจจุบัน²

ประคอง นิมมานเหมินทร์ ได้ศึกษาลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ โดยเฉพาะวรรณกรรมภายหลังสังคายนาพระธรรมวินัยฝ่ายพระพุทธศาสนา ครั้งที่แปดที่เชียงใหม่ โดยศึกษาลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในวรรณกรรมภาคเหนือ เปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์บางชนิดของภาคกลาง และภาคเหนือ ศึกษาอิทธิพลภาษาและวรรณกรรมภาคกลางที่มีต่อวรรณกรรมภาคเหนือ ผลการศึกษาปรากฏว่า ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือที่ใช้ในวรรณกรรม

¹ ประจักษ์ สายแสง, "วรรณกรรมจากคำบลศรีศรีมาศ สุโขทัย", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2516)

² ประคอง เจริญจิตรกรรม, "วรรณกรรมอีสาน สังข์ศิลป์ชัย", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

ยุคนี้ เป็นภาษาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมยุคนี้ เป็นภาษาบาลี
แทบทั้งสิ้น และวรรณกรรมภาคเหนือได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์น้อยกว่าศาสนา
พุทธมาก ซึ่งต่างจากวรรณกรรมภาคกลางที่ได้รับอิทธิพลศาสนาพราหมณ์มากกว่า วรรณกรรม
ที่มีอายุชุกจากวรรณกรรมยุคแรกนิยมแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ และต่อมาในยุคหลังนิยมแต่ง
เป็นกาพย์ 1

ปรานี ขวัญแก้ว ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีชาวบ้านจาก มุกคำ คำบด
รอนพิบูลย์ อ่าเภอรอนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกศึกษาเรื่องพระรถเมรี
หอยสังข์ และวันคาร ศึกษาวิเคราะห์ตามแนวการวิจัยวรรณคดี แล้วเปรียบเทียบ
กับวรรณคดีหลัก ผลการศึกษาปรากฏว่า ลักษณะคำประพันธ์วรรณคดีชาวบ้านส่วนใหญ่
แต่งโดยใช้ กาพย์ยานี กาพย์มัจฉะและกาพย์สุรางคนางค์ แนวคิดของเรื่องเป็นเรื่อง
เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนา 2

ปรีชา อุตระกุล ได้ศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านจากคำบลั้งกาใหญ่ อ่าเภอ
พิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษานิยาย นิทาน และประวัติศาสตร์ ผลการศึกษา
ปรากฏว่า วรรณกรรมพื้นบ้านจากคำบลั้งกาใหญ่ สะท้อนให้เห็นถึงประวัติและสภาพแวดล้อม
ทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ส่วนค่านิยมในการเลือกคู่ครองจะให้เสรีภาพในการเลือกคู่ครอง
โดยผ่านธรรมเนียมการลงกระเบื้องและให้ความสำคัญในความขยันขันแข็งในการทำงานของ
ฝ่ายชายมากกว่าฐานะร่ำรวย

1 ประคอง นิมนานเหมินทร์ , "ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ" , (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

2 ปรานี ขวัญแก้ว, "วรรณคดีชาวบ้านจากมุกคำ คำบดรอนพิบูลย์"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2517).

3 ปรีชา อุตระกุล, "วรรณกรรมพื้นบ้าน จากคำบลั้งกาใหญ่ อ่าเภอพิมาย
จังหวัดนครราชสีมา", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เยาวเรศ สิริเกียรติ ได้ศึกษาวิเคราะห์หัตถลักษณ์และคุณค่าของเพลงกล่อมเด็ก โดยศึกษาข้อมูลประเภทเพลงกล่อมเด็กจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ผลการศึกษาปรากฏว่า หัตถลักษณ์เพลงกล่อมเด็กไทยมีหลายรูปแบบ ส่วนประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กนั้น มีทั้งทางตรงและทางอ้อม คือทั้งให้ความเพลิดเพลินและสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อสภาพชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ¹

วิภา กงกะนันทน์ ได้รวบรวมและศึกษานิทานพื้นบ้านของกะเหรี่ยงจอมบึงกับเขมรราชบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า ความเชื่อของชาวบ้านกะเหรี่ยงและเขมรในสองเขตที่ราชบุรีที่ปรากฏในนิทาน แสดงแนวโน้มไปสู่อิทธิพลของกฤตยาการคล้ายกัน แต่จากตัวเลखที่มีอยู่ ชาวบ้านกะเหรี่ยงมีความเชื่อในกฤตยาการมากกว่าเขมร นิทานชาวบ้านของกะเหรี่ยงที่เป็นมนุษย์ทั้งหมดเป็นสมาชิกของแทบทุกชนชั้นในสังคม แต่นิทานเขมรเป็นมนุษย์ เป็นชาวบ้าน ตัวละครที่อยู่ในฐานะครูของพวกกะเหรี่ยง คือ พระฤาษีที่อยู่ในป่า ส่วนของพวกเขมรนั้นเป็นพระในวัดของพระพุทธศาสนา ตัวละครเอกที่เป็นสัตว์ในนิทานเขมรนั้น กระจายมีบทบาทมากกว่าสัตว์อื่น ²

¹ เยาวเรศ สิริเกียรติ , "เพลงกล่อมเด็กของไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520)

² วิภา กงกะนันทน์ , รายงานผลการวิจัยโครงการรวบรวมและศึกษานิทานพื้นบ้านของพวกกะเหรี่ยงจอมบึง กับเขมรราชบุรี (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2521)

วิมล คำศรี ได้ศึกษาการสอนวิชาคคชนวิทยา ในวิทยาลัยครูภาคใต้ เพื่อศึกษาสภาพที่แท้จริง ความคิดเห็นและความต้องการของครู อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนคคชนวิทยา ระบุประเภทนี้ยบตรีวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครูภาคใต้ ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา วิธีสอนและกิจกรรม เอกสารและวัสดุ อุปกรณ์ การวัดผลประเมินผล และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการศึกษาปรากฏว่า ครูอาจารย์และนักศึกษามองเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของคคชนวิทยา และเลือกเรียนวิชานี้ด้วยความสมัครใจ แต่ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้ใกล้ชิดส่วน เหมาะสมกับ เวลาเรียน ด้านการสอนนั้นควรใช้วิธีสอนแบบฝึกปฏิบัติจริง และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นมากที่สุดคือ กิจกรรมส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น¹

มกา เบญจกาญจน์ ได้ศึกษาวิเคราะห์การละเล่นพื้นเมืองของอีสานใต้ โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ความมุ่งหมายของการละเล่น ลักษณะการละเล่น จำนวนผู้เล่น โอกาสที่แสดง เครื่องดนตรี นักร้อง และจังหวะลีลาท่ารำ การศึกษาครั้งนี้ปรากฏว่า การละเล่นพื้นเมืองเป็นการละเล่นเกี่ยวกับประเพณี ความเป็นอยู่ จากสภาพธรรมชาติ และจากสภาพแวดล้อมใกล้เคียง ในค่านิยมลักษณะในเนื้อเพลงส่วนใหญ่จะเป็นกลอน ชาวบ้าน และเนื้อหาของเพลงเกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีความเชื่อ ทัศนคติ และรู้จักใช้อุปกรณ์ในท้องถิ่นประกอบการแสดง²

¹ วิมล คำศรี , "การสอนคคชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522)

² มกา เบญจกาญจน์ , "วิเคราะห์การละเล่นพื้นเมืองของอีสานใต้" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ภาคศึกษานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา , 2523)

สุกัญญา สุจนายา ได้ศึกษาเพลงปฏิพากย์ การศึกษาในเชิงวรรณคดี วิเคราะห์ โดยศึกษามบทาของเพลงปฏิพากย์ ในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนของสังคมไทย ในอดีต และมุ่งศึกษาในการนำเสนอเรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงปฏิพากย์ ผลการศึกษา ปรากฏว่า เพลงปฏิพากย์ภาคกลางเป็นเพลงร้องโต้ตอบกันระหว่างชายและหญิง ซึ่งมีทั้งร้องโต้ตอบชนิดวรรคต่อวรรค จนถึงโต้ตอบแบบบทตอบท เนื้อหาของเพลงเป็นเรื่อง เกี่ยวกับพราสีระหว่างหนุ่มสาว พอเพลงใช้โวหารเชิงสังวาสในรูปถ้อยคำสังวาส 2 ชนิดคือ ถ้อยคำสังวาสชนิดตรง เรียกตามภาษาเพลงว่า "กลอนแดง" และถ้อยคำ สังวาสชนิดอ้อม หรือ "กลอนสองงาม" การศึกษาพบว่า พอเพลงแม่เพลงนิยมโต้ตอบ ้วยถ้อยคำสังวาสชนิดอ้อมหรือ "กลอนสองงาม" มากกว่าชนิดตรง หรือ "กลอนแดง" ¹

สุมาลย์ เรื่อง เศษ ได้ศึกษาเพลงพื้นเมืองจากพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวบรวมและศึกษาเพลงเด็ก เพลงประกอบการละเล่น เพลง ประกอบพิธี บททำขวัญ และบทเห็ด ผลการศึกษา ปรากฏว่า เพลงเป็นส่วนสำคัญในชีวิต ประจำวันของคนในสังคมชนบท เพลงพื้นเมืองที่ได้จากอำเภอพนมทวน ส่วนใหญ่มี ลักษณะคล้ายคลึงกับเพลงพื้นเมืองที่ปรากฏในท้องถิ่นภาคกลาง แต่มีบางเพลงที่พบที่อำเภอ พนมทวน โดยเฉพาะเพลงรอยพรหม เพลงจาก เพลงคลองขาง เพลงส่งคอลำพวน เพลงรักกระดาน ²

¹ สุกัญญา สุจนายา, "เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)

² สุมาลย์ เรื่อง เศษ, "เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518)

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีผู้สนใจคนควาศึกษาเกี่ยวกับวิชาคติชนวิทยา ทั้งทฤษฎี และงานวิจัยอย่างกว้างขวาง จนมีผู้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับวิชาคติชนวิทยาทั่วโลกไว้ คือ ริชาร์ด เอม ดอร์สัน (Richard M. Dorson) ได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับ คติชนวิทยาทั่วโลก มีทวีปยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ เอเชีย ออสเตรเลีย แอฟริกา¹ ซึ่งสะดวกต่อผู้สนใจศึกษาคนควาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาทฤษฎี วิชาคติชนวิทยา และงานวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวม ดังนี้

อลัน ดันดีส์ (Alan Dundes) ได้รวบรวมทฤษฎีทางคติชนวิทยา เสนอแนวพิจารณาข้อมูลทางคติชนในเรื่องของกำเนิด รูปแบบ การถ่ายทอดและบทบาท จากวิธีการศึกษาของนักคติชนวิทยารุ่นก่อน ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์กับวิชาการสาขาต่าง ๆ²

เจร์สเซล และยอร์จ คัมบลิว บอสเวลล์ (J. Russell and George W. Boswell) ได้ศึกษารวบรวมคติชนวิทยา และแบ่งประเภทของคติชนวิทยาเป็น 4 ประเภทคือ ประเภทแรก เป็นพวกการแสดง (Action) ได้แก่การร้องเพลง เต้นรำ ประเภทสอง เป็นพวกความรู้ความดึกเห็น (Science) ได้แก่ความเชื่อ ประชาราชาวามาน ความคิด วิญญาณ ภูตผีปีศาจ ประเภทสาม เป็นพวกวรรณศิลป์ (Linguistics) ได้แก่คำพูด ภาษาดั้ง ภาษิต และประเภทที่ 4 เป็นพวกวรรณคดี (Literature) ได้แก่นิทาน ตำนาน ละคร เพลง เป็นต้น³

¹ Richard M. Dorson, Folklore Research Around the World (Indiana University, 1961)

² Alan Dundes, The Study of Folklore (Englewood Cliffs: Prentice - Hall, 1965)

³ J. Russell and George W. Boswell, Fundamental of Folk Literature (The Netherland : Anthropological Publication, 1962)

สตีท ทอมป์สัน (Stith Thompson) ได้ศึกษาค้นคว้าโดยเฉพาะนิทานได้แบ่งนิทานออกเป็นพวก ๆ 4 วิธีคือ แบ่งตามพื้นที่ แบ่งตามรูปแบบของนิทาน แบ่งตามแบบเรื่อง และแบ่งตามอนุภาค¹

โดโรธี บี คอมมินส์ (Dorothy B. Commins) สนใจศึกษาเพลงกล่อมเด็ก โดยรวบรวมเพลงกล่อมเด็กจากหลายประเทศทั่วโลก และได้อธิบายความเป็นมาของเพลงแต่ละเพลง ให้ความรู้เรื่องราวที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเพลงและมีเนื้อเพลงประกอบ²

อัลเบิร์ต บี ลอร์ด (Albert B. Lord) ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมวรรณกรรมมุขปาฐะ ในยูโกสลาเวีย เปรียบเทียบกับวรรณกรรมคลาสสิกของยุโรป ลอร์ด ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับบทเพลงและนิทานไว้หลายด้าน³

¹ Stith Thompson, The Folktale (New York: Holt Rinehart and Winston, 1946)

² Dorothy B. Commins, Lullabies of the World (New York: Random House, 1967)

³ Albert B. Lord, The Singer of Tales, (Massachusetts: Harvard University Press, 1960)

ลอค วูด วาย วันเน ราเชล (Lock Wood, Y vonne Rachel) ได้ศึกษาวงศ์วัฒนธรรมบูชปาฐะ และกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มน้อยเผ่า Burgenland Croats ในประเทศออสเตรีย ได้กล่าวถึงวิธีการวิจัยและสถาบันบุคคลที่นำไปสู่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่า จารีตประเพณีทางประวัติศาสตร์ที่ได้จากบูชปาฐะ มีลักษณะที่น่าเชื่อถือกว่าเรื่องราวที่พิมพ์บันทึกเหตุการณ์ ผู้วิจัยได้เสนอหลักฐานเกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย การตั้งถิ่นฐาน ความ เป็นทาส และเป็นประชาชนชาวออสเตรีย ตลอดจนอธิบายประเพณี วงศ์วัฒนธรรมของชน กลุ่มน้อยกลุ่มนี้ด้วย¹

แมคโดนัล มาร์กาเร็ต รีด (Mac Donald, Margaret Read) ได้รวบรวม วิเคราะห์เกี่ยวกับนิทานของเด็ก ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาสิ่งที่ทำให้นิทานของเด็กถูกบิดเบือนไป จากความจริงหลายประการ คือ การจัดพวกของนิทานเด็ก ๆ ในห้องสมุด การเสนอ เรื่องราวนิทานเด็ก ๆ ในหนังสือพิมพ์ การขาดความสนใจในเรื่องราวของเด็ก ๆ ตาม หลักการคติชนวิทยาของครู และบรรณารักษ์ และผู้วิจัยได้จัดแบ่งประเภทของนิทาน สำหรับเด็กตามหลักของ สตีท ทอมป์สัน²

¹ Lockwood Y Vonne Rachel, "The Burgenland Croats: Oral Tradition and Historical Process" Dissertation Abstracts International 40 (August-1979): 100 - A

² Mac Donald, Margaret Read, "An Analysis of Children's Folktale Collections, With An Accompanying Motif - Index of Juvenile Folktale Collections (Volumes I and II), Dissertation Abstract International 40 (August 1979) : 1000 - A